

Ovladavanje jezičnim vještinama uz dramske tehnike u nastavi Hrvatskoga jezika

Škreblin, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:318001>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Paula Škreblin

**OVLADAVANJE JEZIČNIM VJEŠTINAMA UZ DRAMSKE TEHNIKE U
NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA**

Diplomski rad

Zagreb, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Paula Škreblin

**OVLADAVANJE JEZIČNIM VJEŠTINAMA UZ DRAMSKE TEHNIKE U
NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA**

Diplomski rad

Mentori rada:

dr. sc. Maša Rimac Jurinović

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, srpanj 2023.

SAŽETAK

Učitelj kreira nastavni proces, osmišljava ga, oblikuje i gradi. On je taj koji svojim znanjem, vještinama, radom, upornošću i trudom svoje učenike izgrađuje u ljude željne znanja. Svako je dijete radoznalo, postavlja bezbroj pitanja, a na učiteljima je da na ta pitanja daju i odgovore. Svako dijete voli igru pa zašto onda tu igru ne uklopiti u nastavu? Ovim diplomskim radom željela sam ispitati mogu li učenici ovladati jezičnim vještinama primjenom dramskih tehnika u nastavi Hrvatskoga jezika. Željela sam provjeriti hoće li učenici na taj način promijeniti već poznati stav o Hrvatskome jeziku kao teškom nastavnom predmetu, često i nezanimljivom. Kako bismo imali mogućnost neometane komunikacije, kako bismo mogli i znali izreći svoj stav i mišljenje te kako bismo se uspješno obrazovali potrebno je usvojiti jezične vještine: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. U teorijskom dijelu rada opisana je svaka jezična vještina. Uključivanjem dramskog odgoja u nastavu, učenik razvija maštu, komunikacijske kompetencije te se uči zajedničkom radu s drugim ljudima, poštivanju tuđih stavova i ideja.

U praktičnom dijelu rada prikazano je šest nastavnih sati (tri dvosata) osmišljenih na način da su u njih uklopljene dramske tehnike. Ukupno sam održala dvanaest nastavnih sati: šest nastavnih sati osmišljenih uz pomoć dramskih tehnika i šest sati u koje dramske tehnike nisu bile uključene. Isti književno-metodički predložak koristila sam u razredu u kojem sam u nastavu uklopila dramske tehnike i u razredu u kojem one nisu bile uklopljene, ali razlikovale su se metode rada. Cilj svakog od tih sati bio je upravo razvoj i poticanje slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Ovim nastavnim satima dobila sam potvrdu da su učenicima sati koji uključuju dramske tehnike zanimljiviji od onih nastavnih sati u koje dramske tehnike nisu uključene. Učenici su svojim odgovorima potvrdili kako bi voljeli da se više nastave Hrvatskoga jezika provodi na sličan način. Osim svojim odgovorima, stvaralačkim radom na kraju sata također su potvrdili kako je pozitivno to što su u nastavu bile uklopljene dramske tehnike. Učenici koji su se koristili dramskih tehnikama u nastavi prije su počeli sa pisanjem svojih stvaralačkih radova, prije su dobivali ideju i na koncu imali nešto kreativnije radove. Potvrđeno je da uklapanje dramskih tehnika u nastavu omogućuju učenicima da su motiviraniji, sudjelovanjem u brojnim dramskim aktivnostima učenici razvijaju maštu, koncentraciju i na koncu svega brže se i lakše pospješuju njihove jezične vještine.

Ključne riječi: jezične vještine, dramski odgoj, dramske tehnike

SUMMARY

The teacher creates the teaching process, designs it, shapes it, and builds it. It is the teacher who, with their knowledge, skills, work, persistence, and effort, shapes their students into knowledge-seeking individuals. Every child is curious, asks countless questions, and it is up to the teachers to provide answers to those questions. Every child loves to play, so why not incorporate play into teaching? With this thesis, I wanted to examine whether students can master language skills through the application of drama techniques in Croatian language classes. I wanted to verify whether students would change their current perception of Croatian language as a difficult and often uninteresting subject. In order to have the opportunity for unhindered communication, to be able to express our opinions and thoughts, and to receive successful education, it is necessary to acquire language skills: listening, speaking, reading, and writing. The theoretical part of the thesis describes each language skill. By incorporating drama education into teaching, students develop their imagination, communication competencies, and learn to work together with others, respecting their opinions and ideas.

In the practical part of the thesis, six teaching hours (three double lessons) are presented, designed in a way that incorporates dramatic techniques. In total, I conducted twelve teaching hours: six teaching hours designed with the help of drama techniques and six hours in which drama techniques were not included. I used the same literary and methodological template in the classroom where I incorporated drama techniques and in the classroom where they were not included, the teaching methods differed. The aim of each of these lessons was precisely the development and stimulation of listening, speaking, reading, and writing. Through these teaching hours, I received confirmation that students find the lessons that include drama techniques more interesting than those that do not. Students confirmed with their responses that they would like to have more Croatian language classes conducted in a similar manner. In addition to their responses, their creative work at the end of the lesson also confirmed the positive aspect of incorporating drama techniques into teaching. Students who used drama techniques in class started writing their creative works earlier, they received ideas earlier, and as a result, they produced more creative works. Therefore, the results of this research are positive. It has been confirmed that incorporating drama techniques into teaching enables students to be more motivated, and through participation in various dramatic activities, they develop their imagination, concentration, and ultimately improve their language skills more quickly and easily.

Keywords: language skills, drama education, drama techniques

SADRŽAJ

UVOD	1
1. JEZIČNE VJEŠTINE	3
<u>1.1.</u> Slušanje	4
1.2. Govorenje	5
1.3. Čitanje	6
1.4. Pisanje	7
2. DRAMSKI ODGOJ	9
2.1.. Terminološko razgraničavanje	10
2.2. Dramske tehnike.....	10
2.2.1. Dramske tehnike kroz koje se radnja proigrava	11
2.2.2. Dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta	12
3. OPISI PROVEDENIH RADIONICA	13
3.1. Primjer prvog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike.....	13
3.2. Primjer drugog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike.....	16
3.3. Primjer trećeg dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike	18
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	22
4.1 Cilj i hipoteze istraživanja.....	22
4.2. Ispitanici/uzorak	22
4.3. Prikupljanje podataka	23
5. REZULTATI I RASPRAVA	24
6. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	31
MREŽNE STRANICE.....	32
PRILOZI I DODACI.....	33

UVOD

Cilj ovog diplomskoga rada jest prikazati koliku važnost dramski odgoj ima ili bi mogao imati u nastavi Hrvatskoga jezika. Samim polaskom u školu započinje sustavno usvajanje i ovladavanje hrvatskim jezikom koji je ujedno i najopširniji nastavni predmet u osnovnoj školi. Točnije, Hrvatskom jeziku kao nastavnom predmetu pripada najveći broj nastavnih sati. Iako je hrvatski naš materinski jezik, često nije na glasu kao omiljeni predmet naših učenika. Štoviše, on je učenicima često nezanimljiv i stvara im teškoće pri učenju. S druge strane, učenici nemaju tako negativan stav prema, primjerice, engleskom jeziku.

Hrvatski jezik jest zahtjevan jezik, no koristeći se različitim načinima spoznavanja nastavnoga sadržaja, kombinirajući različite načine poučavanja i stjecanja novih znanja, upravo taj, prema učenicima zamoran i težak predmet, možemo učiniti zanimljivim i željno iščekivanim nastavnim predmetom u školi. Učenici, s druge strane, često pokazuju zanimanje za sate u koje je uključena igra, često tada i više sudjeluju u nastavi, a važno je da je sadržaj poučavanja učenicima zanimljiv, poučan i poticajan. Ovim diplomskim radom željela bih dati primjer dobre prakse koji upravo koristeći igru kao metodički pristup nastavu Hrvatskoga jezika čini zanimljivom i bliskom.

Izborom dramskopedagoških aktivnosti, uvrštavanjem dramskih tehnika i metoda u nastavu Hrvatskoga jezika bit će prikazano kako učenicima, izbjegavajući standardne načine poučavanja, sadržaj koji im je nezanimljiv učiniti zanimljivijim i zabavnijim istovremeno ovladavajući jezičnim vještinama. Također, u radu će biti definirano što je dramski odgoj, kako ga uklopiti u nastavu Hrvatskoga jezika orijentirajući se na ovladavanje jezičnim vještinama (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje). Bit će opisano kako uklapajući dramske tehnike u nastavu Hrvatskoga jezika možemo poboljšati kvalitetu same nastave, a sukladno boljoj kvaliteti dolazi i veća motiviranost za sam nastavni predmet.

Učitelj hrvatskoga jezika ima jako važnu ulogu u kreiranju same nastave, a time i u samim životima mladih osnovnoškolaca upravo iz razloga što s njima provode veliki broj nastavnih sati (Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2011). O učiteljevoj kreativnosti, o učiteljevom stavu prema nastavnom sadržaju te o načinima poučavanja ovisi i sama motivacija učenika (Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2011). Koristeći se s različitim sustavima na satima Hrvatskoga jezika, uvodeći i uklapajući brojne dramske tehnike i metode u samu

nastavu, učenici će pričati priče, prepričavati, osmišljavati i pisati nove priče. Samim time što učenicima ovakav oblik nastave nije svakodnevan niti uobičajen, učenicima će biti zanimljiviji. Niti jedan nastavni sat Hrvatskoga jezika prikazan u ovome radu nije osmišljen na isti način, a osmišljeni su na način da zahtijevaju učeničku aktivnost na visokoj razini. U radu će biti navedene neke od dramskih tehnika koje se mogu uklopiti u sate Hrvatskoga jezika. Osim što će biti i opisane, neke će od njih biti uklopljene u nastavne sate koje sam osmislila. Vjerujem da dramskopedagoške radionice koje sam osmislila, provela i opisala u radu mogu biti zanimljiv doprinos kreativnom promišljanju nastave materinskoga jezika.

1. JEZIČNE VJEŠTINE

Prema Pavličević-Franić (2005) jezik je „... organiziran sustav znakova i pravila po kojima se ti znakovi kombiniraju u svrhu sporazumijevanja, odnosno prijenosa obavijesti“ (Pavličević- Franić, 2005, str. 14). To je jedan od načina izražavanja među ljudima, a kako bi ta komunikacija bila što uspješnija, treba shvatiti razlike između jezika, govora i mišljenja. Autorica to objašnjava na sljedeći način: jezik je društvena tvorevina i zajednički je svim pripadnicima iste jezične zajednice, a govor je individualna tvorevina svakog pojedinca (Pavličević- Franić, 2005, str. 14). Ista autorica (2005) također navodi da je govor i lingvistička pojava jer ga koristimo prilikom komunikacije, a prenosimo ga kao zvučnu realizaciju. Osim što jezik služi sporazumijevanju, Aladrović Slovaček (2019) napominje da s pomoću jezika istražujemo svijet koji nas okružuje, razvijamo cjelovitu ličnost te je jezik sredstvo društvenog, umjetničkog i drugog djelovanja.

Osim toga, Aladrović Slovaček (2019) napominje kako je osnovna zadaća nastave Hrvatskoga jezika naučiti komunicirati, znati reći što osjećaš, moći iskazati svoje misli te primati poruke. Dijete, prema Pavličević-Franić (2005), najprije slušanjem i oponašanjem govornika ulazi u jezičnu komunikaciju. Zatim ponavlja sugovornikove riječi, razumijeva ih da bi u određenoj fazi razvoja to dijete napokon smisljeno govorilo. Ista autorica također navodi da se „... učenje jezika u institucijama odgojno-obrazovnog sustava, između ostaloga, temelji na poticanju i razvoju četiriju osnovnih jezičnih djelatnosti - slušanja, govorenja, čitanja i pisanja“ (Pavličević-Franić, 2005, str. 90).

Nadalje Pavličević-Franić (2005) napominje kako je riječ o različitim psihološki i sociološki uvjetovanim postupcima čije usvajanje olakšava recepciju jezičnog sadržaja. Svaka od četiriju jezičnih vještina ima svoje komunikacijske, psiholingvističke, sociolingvističke i lingvodidaktičke posebnosti koje se u nastavi Hrvatskoga jezika prožimaju, preklapaju i nadopunjuju (Pavličević-Franić, 2005). Autorica definira svaku od navedenih posebnosti pa se tako komunikacijska posebnost ostvaruje procesom sporazumijevanja, a to bi značilo da se jezične djelatnosti provode kako bismo što uspješnije prenijeli poruku do svoga slušatelja (Pavličević-Franić, 2005). Psiholingvistička posebnost se odnosi na kognitivno stanje pojedinca te njegove individualne sposobnosti, sociolingvističke karakteristike odnose se na okolinu, društveno okružje u kojem se ostvaruje jezično izražavanje, a lingvodidaktička posebnost slušanja, govorenja, čitanja i pisanja odvija se u školama, vrtićima, igraonicama, odnosno u odgojno-obrazovnim institucijama (Pavličević-Franić, 2005). Svatko mora ovladati jezičnim

djelatnostima da bi mogao slušati, govoriti i razumjeti, a tek nakon toga čitati i pisati. Usvajanje jezika i učenje jezika se preklapaju što možemo zaključiti prema sljedećem citatu:

„Netko može biti sposoban govoriti, ali ne mora biti sposoban pisati jer nije savladao vještinu pisanja. Drugi, pak, može biti sposoban i vješt govornik jer kao i svi ima urođenu sposobnost govorenja koju je dodatnim uvježbavanjem uvještio, ali slab pisac koji je doista savladao osnovnu vještinu pisanja, ali se nije osposobio za stvaralačko pisanje“ (Pavličević- Franić, 2005, str. 92).

Jezični razvoj svakog djeteta odvija se određenim redom. Dijete najprije sluša sve što čuje u svojoj okolini. Nakon toga dolazi faza razumijevanja u kojoj dijete ono što čuje može i razumjeti. Razumijevanje govora prethodi samom govorenju. Oponašajući govor kojim se služe osobe u neposrednoj djetetovoj okolini, dijete se počinje govorno izražavati nalik na govornike oko sebe. Kada je dijete usvojilo govor materinskog jezika spremno je za složenu aktivnost čitanja kojem prethodi ovladavanje brojnim predčitačkim vještinama. Vještina koju dijete najkasnije stječe jest pisanje. Ono je djelatnost koju dijete mora učiti. Govor se usvaja, što znači da ga spontano usvoje svi ljudi i razlikuje se ovisno o okolini u kojoj osoba živi. Pisanjem se s druge strane ovladava, odnosno ono se sustavno i organizirano uči, a taj proces započinje polaskom u osnovnu školu.

U suvremenoj lingvodidaktičkoj literaturi, prema Aladrović Slovaček (2019), sve više dolazi do naglašavanja koliko je bitno poticati jezične djelatnosti u nastavi jer se nastava Hrvatskoga jezika temelji na njima prilikom učenja jezika. Rosandić (2001) potiče važnost opismenjavanja, odnosno pismenosti te tvrdi da osoba koja je pismena zna i čitati i pisati. Danas je pismenost širi pojam. Ona prema Aladrović Slovaček (2019) čini širi opseg znanja, a uključuje znanje gramatike i pravopisa, bogat leksik te jednako dobro poznavanje svih jezičnih djelatnosti. U nastavku će biti riječi o svakoj pojedinoj jezičnoj djelatnosti te će svaka jezična djelatnost biti konkretnije i detaljnije opisana.

1.1. Slušanje

Prema Pavličević-Franić (2005) slušanje je vrsta čovjekove sposobnosti kojom se usvaja fonetsko-fonološki sustav određenoga jezika. Upravo slušanjem dijete započinje svoj jezični razvoj. Iako je prema Aladrović Slovaček (2019) slušanje u ranom jezičnom razdoblju najvažnija jezična djelatnost, ona se polaskom u školu zanemaruje. Budući da danas do nas

dolazi velik broj informacija, odnosno iz razloga što jako puno slušamo, jako malo čujemo (Aladrović Slovaček, 2019). Prema Pavličević-Franić (2005) dijete slušajući usvaja glasovni sustav, naglasni sustav te ritmičko-melodijski sustav. Prema Beženu (2008) postoji nekoliko vrsta slušanja: slušanje radi primanja obavijesti, radi razumijevanja drugih, izgovora glasova u standardnome jeziku, pravilnog naglašavanja riječi. Isti autor također navodi kako zvukove dijelimo na šumove (neodređeni zvukovi koji nastaju nepravilnim treperenjem zvučnih valova) i na tonove (nastaju pravilnim treperenjem zvučnih valova). Tonovi imaju svoju jačinu, visinu, boju i trajanje.

Dijete je od svoje najranije dobi izloženo situacijama u kojima treba slušati svog sugovornika. U ustanovama za rani i predškolski odgoj učenike se počinje učiti na aktivno slušanje. Naučiti učenika slušati zadaća je svakog učitelja, neovisno o kojem se nastavnom predmetu radi, no Težak (1996) ističe kako je učitelj hrvatskoga jezika za tu zadaću ipak upućeniji od ostalih. Prema Aladrović Slovaček (2019), učitelj koji aktivno sluša primjer je učenicima da prema njemu kao modelu uče aktivno slušati. Autorica (2019) također objašnjava da učitelj nije toliko sklon slušanju učenika jer u čak dvije trećine nastavnoga sata dominira govor učitelja. Vodopija (2007) ističe važnost aktivnog slušanja jer su s njime povezani: zanimanje za nove ideje, manjak stresa, manjak svađa, originalnost itd. Ukoliko smo upoznati s tehnikama aktivnoga slušanja, možemo pomoći učenicima bili uspješniji i očuvali dobre međuljudske odnose (Aladrović Slovaček, 2019). Ista autorica (2019) ističe da je upravo zato važno da aktivno slušanje bude jednako uključeno i jednako prisutno kao i ostale jezične djelatnosti. Nakon što je slušanjem dijete usvojilo glasovni i naglasni sustav i razumije ono što čuje, započinje djelatnost govorenja.

1.2. Govorenje

Govorenje je druga jezična djelatnost koja prema Aladrović Slovaček (2019) proizlazi iz slušanja jer dijete vrlo često govori upravo onako kako čuje ljude u okolini. Iz tog razloga dijete najprije ovlada materinskim idiomom, a tek kasnije, tijekom školovanja, susreće se sa standardom (Aladrović Slovaček, 2019). To su najprije roditelji i ostale osobe koje ne nalaze u djetetovoj blizini te s djetetom provode najviše vremena. Kasnije odgojitelj u vrtiću predstavlja isti model. U vrtiću, a kasnije i u školi, učenik usvaja materinski jezik, a kako bi ga pravilno usvojilo, mora biti okružen kvalitetnim govornim modelom.

Pavličević-Franić (2005) opisuje govorenje kao vrstu produktivne jezične djelatnosti kojom čovjek prenosi usmenu poruku u procesu jezičnoga sporazumijevanja. Također, autorica

pojašnjava koja je funkcija govornoga čina. „Osnovna je funkcija govornoga čina verbalno sporazumijevanje, odnosno ostvarenje govora kao usmene jezične djelatnosti između najmanje dvoje sugovornika“ (Pavličević-Franić, 2005, str. 90). Dakle, kako bi se ostvarila sama svrha govora, potrebna je određena verbalna komunikacija, odnosno govorni čin. Govorni se čin ostvaruje na tri načina: 1.) dijaloški (predstavlja dvostranu komunikaciju), 2.) monološki (samo jedna osoba govori dok ostali slušaju) i 3.) poliloški (više govornika i više slušača koji se izmjenjuju). U nastavi je vrlo važno poticati govorenje, a to je moguće činiti kratkim zadacima, različitim igrama, poticanjem rasprava, prezentiranjem, prepričavanjem, sažimanjem i drugim jezično-stilskim vježbama (Aladrović Slovaček, 2019). Sve se te vježbe trebaju poticati tijekom cijeloga osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja u nastavi Hrvatskoga jezika. Tek nakon što je dijete usvojilo govor jezika okoline u kojoj se nalazi, spremno je za složenu aktivnost čitanja.

1.3. Čitanje

Prema Težaku (1996) čitanje je jasno i točno primanje neke obavijesti koja je prethodno napisana. Prema Pavličević-Franić (2005), čitanje je složena aktivnost kojom primamo napisane informacije te ono ovisi o raznim sposobnostima i vještinama koje razvijamo. Aladrović Slovaček (2019) nadopunjuje i proširuje prethodnu definiciju te navodi da je čitanje „... sekundarna jezična djelatnost koja je temelj za usvajanje jezika, ne samo jezičnoga nego i znanja kojim se ovladava u svim ostalim predmetima“ (Aladrović Slovaček, 2019, str. 41).

Kako bismo usvojili tu vještinu, treba najprije naučiti razlikovati glas i slovo. Glas je izgovoreni znak dok je slovo napisani znak. U hrvatskome jeziku trideset znakova (slova) označava i 30 glasova. Kako bi dijete savladalo vještinu čitanja, važno je poticati početno čitanje. Važno je omogućiti djetetu da što više čita, jer se ono, kao i svaka vještina, razvija vježbom i ustrajnošću. Čudina-Obradović (2022) piše kako u procesu čitanja postoji nekoliko spoznaja. Kada se podaci u procesu čitanja obrađuju, važna je tehnika čitanja i razumijevanje pročitana. Ista autorica (2022) pojašnjava kako je djetetu prilikom učenja čitanja najteža pretvorba slova u glas jer dijete povezuje glas sa simbolom slova. Automatizacijom tehnike čitanja i daljnjom nadogradnjom, dijete usvaja sposobnost čitanja, odnosno ono interpretativno i s razumijevanjem čita određeni tekst (Čudina Obradović, 2022).

Kompetencije čitanja osnovne su kompetencije za usvajanje znanja iz svakog nastavnog predmeta (Aladrović Slovaček, 2019). Zato postoji nekoliko različitih načina čitanja. Prema Aladrović Slovaček (2019), istraživačkim čitanjem jačamo motivaciju i misaonu uključenost,

samostalno dolazimo do važnih podataka te obrađujemo i obrazlažemo podatke. S druge strane, samostalnim se čitanjem učenik navikava na samostalan pristup informacijama i sam razmišlja o tome što će govoriti ili pisati (Aladrović Slovaček, 2019). Ista autorica (2019) govori kako se poučavajući nastavni sadržaj koji je propisan, stvara temelj kako bi se mogle razviti kompetencije čitanja. Važno je kod učenika pojačati interes da samostalno čita. Kako bi učenik razumio pročitano, Aladrović Slovaček (2019) ističe da je učenike važno poticati na razumijevanje pročitano, a kasnije i na kritičko te stvaralačko mišljenje.

Čitajući književnoumjetnički tekst na satu Hrvatskoga jezika, učenici čitaju dio po dio dok učitelj postavlja pitanja kako bi se uvjerio razumiju li učenici pročitano (Aladrović Slovaček, 2019). Učitelj postavlja pitanja od jednostavnijih do onih višeg reda kojima učitelj proširuje učenikov vokabular te omogućuje učenikove nove i kreativne ideje (Aladrović Slovaček, 2019).

1.4. Pisanje

U knjizi *Komunikacijom do gramatike* autorica definira što je pisanje. „Pisanje je složena produktivna djelatnost koja ponajprije zahtjeva poznavanje slovnoga sustava te usvajanje gramatičko-pravopisnih pravila i normi nekoga jezika“ (Pavličević-Franić, 2005, str. 98). Ono je prema Aladrović Slovaček (2019) vrlo kompleksna i zahtjevna ljudska aktivnost. Tek kada učenik upozna sva slova abecede i usvoji pravila jezika koji uči, može započeti s poučavanjem i učenjem pisanja. Pisanje je jezična aktivnost koja ubraja i jezičnu recepciju i jezičnu produkciju, što znači da su za pisanje jednako važni i fizička i psihička aktivnost (Pavličević-Franić, 2005). Pisanje učimo i nauče ga oni koji su poučavani, dok govor usvajamo gotovo svi. U Hrvatskoj se koristi latiničko pismo u kojem 30 glasova predstavlja 30 simbola. Da bi se moglo dijete poučiti pisati, ono treba razumjeti odnos glas-slovo. Predpisačke vještine usmjerene su na tzv. dešifriranje. Autorica sljedećim citatom pobliže opisuje pojam dešifriranja.

„Nakon što učenik usvoji glas, mora naučiti i kako izgleda te kako se bilježi znak (slovo ili skupina slova) koji ga predstavlja u pisanome jeziku. Zatim mora savladati vještinu pretvaranja niza napisanih znakova – slova u glasove i obrnuto te sve povezati u cjelovitu riječ“ (Pavličević-Franić, 2005, str. 90).

To bi značilo da učenik najprije „dešifrira“ vezu između slova i glasa, odnosno glasu koji čuje pridaje i način na koji se ono bilježi. Važnost samog procesa dešifriranja jest ta da dijete uspije razviti sposobnost uočavanja veze glasa i slova (Pavličević-Franić, 2005).

Ovladavanje jezičnim vještinama slušanja, govorenja, čitanja i pisanja od izuzetne je važnosti. Ovladavanjem istih omogućena je međusobna komunikacija, izražavanje osobnih stavova i misli. Ono jest preduvjet uspješnog obrazovanja i komunikacije među ljudima. S obzirom na to da djeca ponekad mogu biti demotivirana za učenje hrvatskoga jezika važno je u nastavni sadržaj uklopiti brojne praktične primjere, priče, igre ili primjenu iz stvarnog života jer stvaranje poticajne i podržavajuće okoline, prilagođavanje pristupa učenju i povezivanje nastavnog sadržaja s djetetovim interesima mogu pomoći u prevladavanju tog otpora i potaknuti dječji napredak u učenju hrvatskoga jezika.

Iz tog razloga primjena dramskog odgoja i dramskih tehnika u nastavi Hrvatskoga jezika može izuzetno olakšati poučavanje nastavnoga sadržaja jer osim što traži od učenika visoku razinu kognitivne, afektivne i motoričke angažiranosti, učenik kroz različite dramske tehnike i metode, ponekad i ne sluteći, uči. U nastavku ovoga rada bit će opisano što je dramski odgoj, što sve dramski odgoj podrazumijeva te zašto je važan u nastavi Hrvatskoga jezika.

2. DRAMSKI ODGOJ

Umjetnost je oduvijek bila ta kojom je čovjek slobodno stvarao svoj identitet, kako kulturni tako i osobni. Dramska je umjetnost, osim što je namijenjena izvođenju na pozornici, namijenjena i učenju, liječenju, razvijanju kreativnosti, osobnom zadovoljstvu i aktivnosti (Lugomer, 2000-2001). Razmatramo li dramski odgoj kao oblik poučavanja primjenom dramskoga iskustva, tada je glavina dramskoga izraza zapravo dramska igra kao stvaralački čin (Dragović, S., Balić D., 2013).

Dramskim odgojem uključenim u nastavu, učenik razvija svoju kreativnost, maštu, razvija komunikacijske vještine, formira svoje stavove, argumentira, postaje više (samo)kritičan (Lugomer, 2000-2001). Dramskim odgojem učenik se odgaja za daljnji život, odnosno priprema ga se za budućnost i realnost svijeta koji ga čeka. „Svrha odgojno-obrazovnog procesa u općeobrazovnim školama jest intelektualni, estetski, emocionalni, duhovni, moralni i socijalni razvoj ličnosti učenika“ (Lugomer, 2000-2001).

Između ostalog, uz pomoć dramskog odgoja učitelj korelira nastavne predmete i međupredmetne teme pa na taj način razvija kod učenika kritičko mišljenje i kod učenika razvija svaki od prethodno navedenih razvoja ličnosti. Osnovni način na koji se provodi dramski odgoj jest dramska igra i u njoj možemo vidjeti djetetov potencijal i mogućnost njegova stvaralaštva, a sve što je dijete naučilo igrom, duže će ostati zapamćeno (Lugomer, 2000-2001).

Dramskim odgojem učenike možemo poučiti tome da je greška dio života i da se grešaka ne treba bojati. One su samo još jedan pokazatelj kako sljedeći puta nećemo postupiti. Dramski se odgoj uspješno može provesti tek kada se učenik ne boji pogriješiti (Lugomer, 2000-2001). Ako dijete primijeti da ga se prečesto ne ocjenjuje ili kontrolira, moguće je ostvariti da se ono neće bojati pogriješiti. Ali, iz razloga što postoji točno određeni broj nastavnih sati pojedinog nastavnog predmeta, često nema dovoljno vremena za izvođenje različitih dramskih igara (Lugomer, 2000-2001). Kako bi taj problem nestao, dramski bi odgoj trebao postati jedna od metoda poučavanja nastavnih predmeta. Lugomer (2000-2001) navodi kako se nijedan učitelj ne bi trebao bojati „izgubiti“ jedan dio nastavnog sata na igru jer se njome obrazovne zadaće neće izgubiti, a funkcionalne i odgojne zadaće još će se snažnije ostvarivati.

2.1.. Terminološko razgraničavanje

Termini kao što su dramske tehnike, dramske metode, strategije i mnogi drugi u literaturi se rabe na različite i neujednačene načine. Razloga je više – autori/prevoditelji uporište za definiranje termina i korištenje njima najčešće traže u svojim strukama. Iako je didaktička i metodička literatura na ovom području prilagodljiva (metodičari na različite načine metode definiraju prema različitim kriterijima), ipak bi se trebalo složiti oko osnovnih obilježja navedenih pojmova. U *Metodici književnoga odgoja i obrazovanja*, riječ metoda definira se kao „... način spoznavanja, sistem pravila i postupaka u poučavanju i otkrivanju pojava“ (Rosandić, 1986, str. 257). U dramskom se odgoju također ukorijenila Rosandićeva podjela. Brojne dramski pedagozi koji su autori knjige *Zamisli, doživi, izrazi!*, metode definiraju kao „... načine praktičnog postupanja i djelovanja u dramskome odgojnom radu“ (Fileš i sur., 2008, str. 11). Budući da je prethodno navedeno *praktično postupanje* sinonim riječi postupak, Fileš i sur. (2008, str. 11) nejasno definiraju pojam dramske tehnike kao aktivnosti „... koja se sastoji od više jednostavnijih dramskih postupaka.“

Kako bi se olakšalo definiranje navedenih pojmova, Gruić i sur. (2016) predlažu da se prethodno navedeni pojmovi ograniče na dva pojma, jedan kompleksniji, a drugi jednostavniji. *Metoda* jest pojam koji označava potpunu složenost. Možemo je definirati kao put ili postupak za ostvarivanje određenoga rezultata. „U dramskome odgoju možemo kao metode izdvojiti oblike koji imaju zadane elemente unutrašnje strukture rada: forum-kazalište, procesnu dramu“ (Gruić i sur., 2016, str. 124). One imaju složeniju strukturu, planirane su i organizirane su za duže dramske aktivnosti. S druge strane, termin *dramske tehnike* koristimo za jednostavnije oblike. Pojam *dramska aktivnost* prema Gruić i sur. (2016) ostaje neutralan pojam koji se odnosi na svaki način sudjelovanja u zamišljenoj situaciji. U sljedećem poglavlju bit će opisane neke od dramskih tehnika koje se mogu koristiti u nastavi, a klasifikaciju istih opisala je I. Gruić u svojoj knjizi *Prolaz kroz zamišljeni svijet*.

2.2. Dramske tehnike

Gruić (2002) u svojoj su knjizi *Prolaz kroz zamišljeni svijet* definira pojam dramske tehnike. „Dramske tehnike mogu se definirati kao obrasci sudjelovanja sudionika u nekom trenutku razvoja procesne drame, koji određuju sve (ili gotovo sve) aspekte sudjelovanja“ (Gruić, 2002, str. 41). Svaka dramska tehnika veoma je pomno osmišljena, odgovara na već prije postavljena pitanja te je osmišljena na način da odgovori na ta postavljena pitanja (Gruić,

2002). Svaka dramska tehnika određuje na koji će način sudionici sudjelovati u istoj, na koji će se način odvijati radnja dramske tehnike te na posljertku određuje kako će biti formirane pojedine skupine koje se koriste određenom tehnikom. Iste je dramske tehnike moguće primijeniti na mnoge različite načine i u različitim trenucima. Ovisno o tome kakav rezultat želimo dobiti.

Dramske se tehnike mogu podijeliti u nekoliko skupina, a kriterij prema kojem je provedena podjela jest način kako se obrađuje određeni trenutak prilikom razvoja radnje u određenoj dramskoj tehnici. Osnovna podjela, prema Gruić (2002), jest: a) *dramske tehnike u kojima se radnja proigrava* te b) *dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta*. U sljedećem će poglavlju biti više riječi o navedenoj podjeli. Također, osim što će podjela biti pojašnjena teorijski, bit će navedeni i neki od primjera pojedine dramske tehnike.

2.2.1. Dramske tehnike kroz koje se radnja proigrava

U ovoj se skupini nalaze sve dramske tehnike koje „... omogućuju izravno proigravanje radnje, pri čemu su sudionici neizostavno u ulozi. Međutim, proigravanje može biti više ili manje stilizirano“ (Gruić, 2002, str. 43). Ove su tehnike slične upravo kazališnim. Naime, oboje koriste različite načine kako bi, primjerice, odigrali radnju ili okarakterizirali likove u priči. Prema Gruić (2002), ovdje se ubraja monolog, govor u stranu kao izravno govorenje u publiku za vrijeme dijaloga s drugim likom, prikazivanje/prepričavanje nekih prizora iz prošlosti, pantomima, žive slike, likovi koji personificiraju vrline ili mane, povjeravanje prijatelju, obrtanje vremenskog tijeka, paralelno događanje...

Igranje određene radnje se prilagođava različitim uvjetima i ono, prema Gruić (2002), može biti više ili manje stilizirano. Zato ista autorica navodi da je važno odvojiti dramske tehnike koje traže viši stupanj stilizacije i one koje su bliže realističnom pristupu. Prvoj skupini pripadaju dramske tehnike pri kojima dolazi do malog stupnja stilizacije. Naime, sudionici imaju svoje uloge, postoji određeni dramski svijet u kojem se sudionici nalaze, odvija se određena radnja (Gruić, 2002). Dramske tehnike koje se prema Gruić (2002) ubrajaju u ovu skupinu jesu sljedeće: Vođena improvizacija, Pantomima, Sastanak, Istovremeni rad manjih grupa u ulozi, Voditelj u ulozi te Naracija. Primjerice, Vođena improvizacija jest dramska tehnika u kojoj voditelj kroz određenu zamišljenu situaciju vodi sudionike na način da ili

pripovijeda sa strane ili sudjeluje zajedno sa sudionicima u procesu. („... hodate kroz gustu mećavu, noge su vam promrzle, upali ste u lokvu vode.“).

U skupinu dramskih tehnika u kojima se radnja proigrava u viši stupanj stilizacije pripadaju dramske tehnike gdje se takav viši stupanj stilizacije najčešće primjećuje prilikom manipulacije vremenom. Prema Gruić (2002), najčešće se radi o izdvajanju najvažnijeg događaja u radnji, odnosno želi se postići fokus na najvažnije. Tehnike koje Gruić (2002) uklapa u ovu skupinu jesu: Usporeno kretanje, Žive slike, Pripremljena improvizacija, Na ovaj ili onaj način, Jedan dan u životu, Reportaža, Ritual ili ceremonija te Misli u glavi. Primjerice, dramskom tehnikom Misli u glavi omogućeno je misli nekog od likova čuti na glas. Često te misli izgovara druga osoba ili njih više. Također, prilikom igranja dijaloga, druge osobe mogu izgovarati njihove misli kako bi se razumjelo što likovi glasno govore, a što zapravo u sebi misle. U prilogima na kraju ovoga rada opisala sam svaku dramsku tehniku iz ove skupine koju sam koristila za osmišljavanje priprema i realizaciju nastave Hrvatskoga jezika.

2.2.2. Dramske tehnike u kojima sudionici ostaju na rubu dramskog svijeta

Da bi sudionik sudjelovao u građenju zamišljenog svijeta ne mora nužno ući u isti. Zaustavljanje na rubu dramskog svijeta može biti poželjno u svim fazama stvaranja istog. Na početku se postupno ulazi u zamišljeni svijet dok se u kasnijoj fazi sudionik suočava sa sve složenijim situacijama, a na kraju mu je omogućeno postepeno povlačenje iz istog (Gruić, 2002). Ista autorica (2002), u dramske tehnike ove skupine ubraja Zamišljenu fantaziju, Dogovaranje prostora, Kostimiranje, Zvučne slike, Pisanje i crtanje, Davanje naslova, Vrući stolac i Montažu. U nastavnim satima koje sam osmislila za izradu ovoga rada koristila sam tehniku Vrući stolac koja je pobliže opisana u prilogima na kraju diplomskoga rada. U nastavku rada ukratko ću opisati osmišljene i provedene nastavne sate, a detaljne se pripreme nalaze u prilogima.

3. OPISI PROVEDENIH RADIONICA

3.1. Primjer prvog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike

Polazni metodički predložak odabran za ovaj sat Hrvatskoga jezika jest igrokaz *Ogledalce*, autora Grigor Viteza. Učenici na temelju ovog metodičkog predloška usvajaju pojmove opis lika te igrokaz. Također upoznaju sam igrokaz, dolaze do novih spoznaja tko je Grigor Vitez, određuju temu igrokaza, likove i redosljed događaja. Ovim se nastavnim dvosatom potiče usvajanje svih jezičnih djelatnosti (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje). Učenici najprije slušaju učiteljicu koja izražajno čita metodički predložak, zatim ga čitaju i sami učenici, dramski prikazuju događaje iz priče, a naposljetku, nakon opisivanja likova i njihova odraza u ogledalu, pišu opis *Ja u ogledalu*. Učenike se potiče na međusobnu suradnju, slušanje drugih te kreativno izražavanje. Učenici izražavaju svoje emocije i dojmove o likovima i događajima te kasnije, promišljaju o njima i raspravljaju. Nastavne metode koje se izmjenjuju na ovome satu jesu metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda čitanja i pisanja, metoda usmenog izlaganja te rad na književnom tekstu. Oblici rada korišteni na ovome dvosatu jesu frontalni rad, individualni rad i rad u skupini. Nastavni sat zamišljen u interpretativno-analitičkome sustavu. Unutarpredmetna korelacija ostvarena je na razini jezika i komunikacije (OŠ. HJ. A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi) te književnosti (redosljed događaja u igrokazu, koji su glavni, a koji sporedni likovi). Navedene etape nalaze se u *Prilogu 1*.

Na početku prvog dvosata upoznajem se s učenicima. Predstavljam i im se te kako bi se i oni meni predstavili i kako bismo se lakše upoznali u uvodnom dijelu sata, odigrali smo dramsku igru *Brza predaja imena*. Učenici su se predstavljali na način da su pogledali osobu sa svoje desne strane i izgovorili joj svoje ime, kao da joj se predstavljaju. Nakon toga sljedeći je učenik napravio isto i tako u krug. Nakon što su učenici prošli cijeli krug predstavljajući se, pravila se mijenjaju. Sada mogu pogledati i osobu sa svoje lijeve i osobu sa svoje desne strane, ali više ne izgovaraju svoje ime, već ime osobe koju pogledaju. Učenicima se ova dramska igra svidjela, opustili su se, jedni drugima smo se predstavili i mogli smo krenuti u daljnji tijek sata.

Sljedeća aktivnost koja još uvijek pripada motivacijskom dijelu sata jest *Igra ogledala*. Učenici stoje u paru, jedan nasuprot drugome. Jedan je učenik ogledalo, a drugi učenik izvodi različite pokrete. Zadaća ogledala je što vjernije i preciznije ponoviti identične pokrete koje izvodi njegov par, odnosno biti što vjernije ogledalo. Nakon nekog vremena uloge se mijenjaju. Ona osoba koja je do sada izvodila i smišljala pokrete, sada je ogledalo i obrnuto.

Nakon dvije uvodne aktivnosti uz koje smo se upoznali i uveli u sat, najavljujem čitanje priče *Ogledalce*, autora Grigora Viteza. Prije samog interpretativnog čitanja govorim nekoliko informacija o samome autoru. Nakon čitanja priče, radi sređivanja emotivnih i intelektualnih dojmova, slijedi kratki izostanak aktivnosti. Zatim, učenici razgovorom otkrivaju spoznajne vrijednosti teksta. Različitim pitanjima o tekstu provjeravamo jesu li učenici shvatili radnju samoga teksta. *Koje se životinje spominju u priči? Kako znamo da je ovo priča? Od kojih se dijelova sastoji? Jesu li životinje znale što su pronašle? Zašto su životinje mislile da je to baš njihova fotografija? Zašto je šojka bila uvjerena da je to njezina fotografija? Što je medvjed napravio s ogledalom? Što je dijalog? Uočavate li ga u priči? Pročitaj primjer.*

Nakon objedinjavanja doživljaja i razgovora o tekstu slijedi interpretacija. Učenike dijelim u četiri skupine na način da izvlače papiriće na kojima je navedena jedna životinja iz priče (medvjed, zec, lisica ili šojka). Na taj su način učenici podijeljeni u četiri skupine. Dramskom tehnikom *Nabacivanje ideja* učenici smišljaju što više argumenata zašto bi ta fotografija prikazivala upravo njih. Primjerice, skupina koja je izvukla papirić na kojem piše riječ *zec* treba osmisliti što više argumenata zašto bi to na fotografiji bio upravo zec. Smisao ove dramske tehnike bio bi da učenici što detaljnije opišu životinju koju predstavljaju i da u to opisu koriste što više pridjeva. Predstavnik svake skupine ostalim grupama u razredu predstavlja njihove argumente. Kada su sve skupine izrekle svoje argumente, učenici su primijetili da smo tom tehnikom odredili vanjsku i unutarnju karakterizaciju likova u priči. Učenici su u skupinama bili aktivni i u ovom dijelu sata nije bilo nikakvih poteškoća. Sljedeća dramska tehnika koju sam koristila na ovome satu jest *Pripremljena improvizacija*. Učenici se nalaze u istim skupinama kao i do sata. Njihov je zadatak improvizirati radnju priče. Kako bismo se uvjerali da učenici razumiju redosljed događaja u priči te kako bismo se uvjerali da učenici znaju prepričati priču, odabrala sam provjeriti navedeno *Pripremljenom improvizacijom*. Učenici su za pripremu imali desetak minuta. Prije početka same improvizacije učenicima je bilo naglašeno da se svaka životinja treba predstaviti. Prilikom improvizacije treba opisati što je vidjela u ogledalu kada ga je pronašla. Svaka je skupina predstavila svoje improvizacije, a nakon svake improvizacije slijedio je kratak razgovor s učenicima o tome na koji je način skupina predstavila radnju priče. Što smo ovom improvizacijom mogli vidjeti? *Kako su se životinje opisale? Koje vrste riječi su koristili prilikom opisivanja?* Na kraju razgovora razred je došao do zaključka da su se prilikom improvizacije služili pridjevima kako bi s svaka od životinja što detaljnije i točnije opisala. Učenici su u prilikom pripremanja improvizacije bili pomalo zbunjeni. Do sada se nisu susretali s takvim načinom prikazivanja,

nisu nikada glumili pa im je zadatak bio pomalo zbunjujući i zahtijevao je veću pomoć sa moje strane. Nakon što sam prišla svakoj skupini, ponudila im neke ideje kako bi mogli prikazati radnju priče, sve je dalje teklo kako je trebalo. Nekolicina učenika nije pokazala ozbiljnost prema radu, no većina je ipak bila profesionalna kao što se i očekuje. Učenici su svoje pripremljene improvizacije predstavili na početku drugog sata. Nakon improvizacije slijedila je kratka aktivnost kroz koju su učenici ponovili jezični sadržaj (pridjevi). Aktivnost *Reci to pridjevom* izvodi se u paru. Učenici su međusobno vodili razgovor na način da su izgovarali samo pridjeve. Pridjeve su učenici odabirali sami, nabrajali su one koji im prvi padnu na pamet, no način na koji su ih izgovarali bio je zadan. Prvi puta učenici su vodili „razgovor“ na način da su pridjeve izgovarali kao da su jako ljuti. Drugi puta su pridjeve izgovarali kao da oko njih nešto jako smrdi, a treći puta kao da im je jako hladno. Sljedeća aktivnost kojom se ponovio jezični sadržaj (pridjevi) bila je *Predstavljanje uz pridjev i pokret*. Učenici su dobili zadatak odabrati bilo koji lik iz priče *Ogledalce*. Učenici su trebali osmisliti rečenicu kojom bi se predstavili kao jedan od likova iz priče, nadjenuli su mu ime i opisali ga jednim opisnim pridjevom. Taj su pridjev trebali prikazati pokretom. Primjerice, *Ja sam pospani medvjed Mrki. (izgovarajući riječ pospan, učenik stavlja dlan na usta i zijeva.)*

U etapi sinteze učenici ponovno formiraju iste skupine kao u prijašnjim dijelovima sata. Dramskom tehnikom *Na ovaj ili onaj način* dvije od četiri skupine prikazuju što bi se dogodilo da je ogledalo, kada je bilo pronađeno, bilo razbijeno. Ostale dvije skupine prikazuju kakav bi mogao biti tijek priče da su životinje znale da su pronašle ogledalo. Prilikom ove dramske tehnike primijetila sam da su se učenici počeli opuštati. Prilagodili su se načinu rada kakav je bio planiram za ovaj dvosat te su njihove izvedbe za kraj drugog sata bile izvanredne. Učenici su izuzetnom maštom i složnošću uspjeli okrenuti tijek priče, ispričati jednu sasvim novu priču koja samo počiva na istim temeljima. Nakon što je svaka skupina prikazala što je pripremila, učenici pišu samostalan rad *Ja u ogledalu*. Učenici dobivaju upute kako njihov opis treba biti prepun različitih pridjeva, podsjećam ih na strukturu vezanog teksta koji pišu (tekst ima svoj uvod, središnji dio i završetak). Na kraju drugog sata kao rezultat dobiveni su kvalitetni opisi u kojima se pojavljuju složene rečenice, dijelovi učeničkih lica opisani su nekolicinom pridjeva, a ne samo jednim. Učenički radovi rezultat su da je dvosat Hrvatskoga jezika prožet dramskim tehnikama na učenike utjecao izuzetno kvalitetno. Osim rezultata dobivenog učeničkim pisanim radovima provedenim vrednovanjem na kraju nastavnoga sata potvrđeno je isto. U etapi vrednovanja korištena je aktivnost *Dijagonala stavova*. Učenicima je na podu učionice postavljeno uže. Voditelj izgovara različite tvrdnje, a učenici ukoliko se s tvrdnjom slažu, stoje

s desne strane užeta. Ukoliko se ne slažu s navedenom tvrdnjom, stoje s lijeve strane užeta. Ukoliko se niti slažu niti ne slažu, stanu na uže. Tvrđnje glase:

1. Današnji sat Hrvatskoga jezika bio mi je zanimljiv.
2. Razumijem radnju i redosljed događaja u priči Ogledalce.
3. Na ovome satu Hrvatskoga jezika bio/bila sam aktivniji/a nego inače.
4. Svidjele su mi se dramske tehnike uvrštene u sat Hrvatskoga jezika.
5. Volio/voljela bih više sati Hrvatskoga jezika pripremljenih na ovakav način.

Veliki je broj učenika na svaku tvrdnju odgovorio pozitivno, odnosno da bi voljeli više sati osmišljenih na ovakav način. Učenicima su se svidjele dramske tehnike u nastavi, pozitivno su na njih utjecale, a to se i iz učeničkih završnih radova može potvrditi. Također, da se učenicima svidio priloženi način rada možemo vidjeti i u poglavlju *Rezultati i rasprava*. Samo nekoliko učenika nije pokazalo toliki interes, trebalo im je više vremena kako bi se prilagodili drugačijem radu nego što je to njima uobičajeno. Učenici su na ovakvoj vrsti sata trebali više razmišljati, koristiti maštu, bili su slobodniji, imali su pregršt izbora, ali nekolicini je učenika upravo to stvorilo problem. Ipak, velika većina razreda bila je zadovoljna pripremljenim dvosatim i željno je iščekivala sljedeći.

3.2. Primjer drugog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike

Polazni metodički predložak za ovaj sat Hrvatskoga jezika jest narodna bajka *Žabica djevojka*. Učenici na temelju polaznoga teksta osmišljavaju nastavak ove narodne bajke. Iz teksta izdvajaju važne podatke te prepričavaju sadržaj poslušanoga teksta. Učenici se, potaknuti ovim književnim tekstom, samostalno izražavaju na način da osmišljavaju svoj kraj navedene narodne bajke. Na ovome nastavnom satu potiče se pisano i usmeno izražavanje, rad u skupinama, razvoj kreativnog mišljenja, učenike se potiče na rješavanje problema. Odgojna uloga ovog nastavnog sata jest izražavanje emocija, poštivanje tuđeg mišljenja, slušanje i uvažavanje drugih, međusobna suradnja u skupinama. Unutarpredmetna korelacija ostvarena je na razini književnosti i stvaralaštva na način da učenici potaknuti narodnom bajkom *Žabica djevojka*, iskustvima i doživljajima ovog djela, pišu odnosno osmišljavaju svoj kraj navedene narodne bajke. Na taj način dolazi učenikova kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje. Nastavni sat osmišljen je u otvorenom sustavu. Nastavne metode korištene na nastavi jesu metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda pisanja, metoda usmenog izlaganja, metoda crtanja i metoda rada a tekstu. Na ovome satu izmjenjivao se individualni rad, rad u skupinama te frontalni rad. Etape ovog nastavnog sata navedene su u *Prilogu 2*.

Nastavni sat započinje motivacijom. Učenici igraju igru *Pokvareni telefon*. Učiteljica osmišljava rečenicu koju šapne učeniku do sebe, taj učenik ono što je čuo šapuće sljedećem učeniku do sebe i tako u krug. Zadnji učenik rečenicu koju je čuo izgovara na glas. Rečenica koja je kružila razredom glasila je *Kraljević i žabica živjeli su sretno do kraja života*. Posljednji je učenik točno izrekao zadanu rečenicu. Nakon motivacije učenicima najavljujem da ćemo čitati tekst *Žabica djevojka*. Učenicima govorim da je taj tekst narodna bajka i pitam ih znaju li što to znači. Učenici u već bili upoznati s pojmom narode bajke. Nakon pročitanooga teksta i kratke stanke, kako bi se slegli dojmovi pročitane narodne bajke, učenici govore kako im se svidio pročitani tekst. Učenicima se bajka svidjela, bila im je zanimljiva upravo zbog nestvarnih događaja u samome tekstu. Kako bih provjerila jesu li učenici u potpunosti razumjeli radnju narodne bajke, učenici igraju igru *Smrznute slike*. Podijeljeni u tri skupine učenici trebaju u pet smrznutih slika prikazati redoslijed događaja u bajci. U ovoj igri učenici ne govore već samo svojim tijelom i pokretom prikazuju određeni događaj u bajci. Ukoliko svi učenici iz skupine ne sudjeluju u nekom prikazu smrznute slike, on okreće leđa „publici“ odnosno razredu. Na taj način učenici koji su publika znaju tko sudjeluje, a tko ne sudjeluje u kojoj smrznutoj slici. Nakon svake skupine učenika vodimo kratak razgovor o tome što su i na koji su način učenici prikazali. Jesu li prikazali točan redoslijed događaja, jesu li učenici shvatili svaku sliku koju su učenici prikazali. Ovom aktivnošću učenici su se prisjetili svih likova i redoslijeda događaja u tekstu. Svaka je skupina jednu od pet smrznutih slika prikazala improvizirajući. Nakon što su učenici prikazali određenu smrznutu sliku dobili su uputu da tu jednu prikazanu pokušaju odigrati. Na početku su učenici bili pomalo zbunjeni, no u nekoliko su rečenica uspjeli oživjeti narodnu bajku koju smo čitali. Nakon što su se sve skupine izredale, učenici dobivaju novi zadatak. Ostaju u istim skupinama. Svakoj skupini dijelim karticu na kojoj piše njihov sljedeći zadatak. Prva skupina *Pripremljenom improvizacijom* prikazuje život žabice, što bi žabici bilo lakše ili teže raditi nego ljudskome biću. Učenici su improvizirali igru skrivača u kojoj se žabica igra sa svojim roditeljima, a oni ju, zbog toga što je sitna, jako teško pronalaze. Druga skupina dobila je zadatak improvizacijom prikazati kako bi izgledala situacija kad bi kraljević svojim roditeljima rekao da se želi oženiti žabicom, a oni su protiv toga. Treća je skupina prikazala život kraljevića i žabice nakon što se ona pretvorila u djevojku. Učenici su improvizacijom prikazali da su kraljević i djevojka dobili također malu žabicu nalik na majku. Nakon svake skupine s učenicima vodim razgovor o tome što smo vidjeli, kako su učenici prikazali određenu improvizaciju. Učenike je ovaj zadatak zainteresirao, svidjelo im se to što su imali slobodu osmisлити radnju kakvu su željeli te su za ovu vrstu zadatka bili iznimno motivirani. Dramska tehnika koja je slijedila bila je *Vrući stolac*. Kako bismo okarakterizirali likove i produbili

razumijevanje njihovih postupaka koristimo upravo ovu tehniku. Jedan od učenika koji je dobrovoljac dolazi ispred ploče i sjeda na stolac. Ostatak razreda ispituje učenika na stolcu pitanja vezana uz radnju priče. Učenici pitaju pitanja o postupcima likova u narodnoj bajci. Najprije na „vrući stolac“ sjeda žabica, a zatim kraljević. Učenicima govorim da zamisle da se pred njima nalaze žabica i kraljević. *Što želite znati o njima?* Učenici ispituju žabicu što joj se najviše svidjelo na kraljeviću, kako se osjećala kada je otišla živjeti u dvorac, je li bila žalosna što odlazi iz kuće svojih roditelja... Kraljeviću su se postavila pitanja vezana uz to kako se osjećao kada je prvi puta čuo žabicu kako pjeva, je li bio sretan ili tužan kada se žabica pretvorila u djevojku... Učenik koji sjedi na vrućem stolcu u trenutku je trebao osmisliti odgovor na postavljeno pitanje. Na temelju učeničkih odgovora provodimo karakterizaciju likova u narodnoj bajci. Nakon provedene karakterizacije likova učenici dobivaju zadatak osmisliti nastavak narodne bajke. *Što bi se dalje u ovoj bajci moglo dogoditi?* Učenici su osmislili maštovite i šaljive nastavke *Žabice djevojke*. Također dobili su uputu da tekst koji pišu ima trodjelnu kompoziciju kao i svaki vezani tekst koji smo pisali do sada. Radovi učenika razlikovali su se, na kraju sata svaki je učenik imao svoju verziju nastavka narodne bajke. Na samom kraju sata provela sam vrednovanje pomoću *Dijagonale stavova*. Učenicima navodim različite tvrdnje, a oni ukoliko se slažu s tvrdnjom koju čuju zauzimaju mjesto s desne strane dijagonale, odnosno užeta, na podu učionice. Ukoliko se ne slažu s tvrdnjom koja je navedena zauzimaju mjesto s lijeve strane užeta, a ako se niti slažu niti ne slažu zauzimaju mjesto na samome užetu. Tvrdnje su bile sljedeće:

1. Svidjela mi se narodna bajka *Žabica djevojka*.
2. Znao/znala bih prepričati narodnu bajku *Žabica djevojka*.
3. Na ovome sam satu Hrvatskoga jezika bio/bila aktivniji/aktivnija nego inače.
4. Volio/Voljela bih sudjelovati na više sati Hrvatskoga jezika osmišljenih na sličan način.

Učenici su pokazali interes za oblik sata u koji su bile uklopljene dramske tehnike. Učenici su se do sada rijetko susretali sa sličnim načinom rada pa je iz tog razloga motivacija bila još i veća. Ovakvim načinom rada do izražaja dolazi kreativnost učenika i njihova sposobnost improvizacije, snalaženja u trenutku te razvoj vokabulara.

3.3. Primjer trećeg dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike

Polazni metodički predložak za ovaj sat Hrvatskoga jezika jest tekst *Tajanstveno pismo*, Dubravke Maleš. Učenici se na temelju ovog metodičkog predloška usvajaju znanja o pisanju

pisma, a na kraju sata i pišu pismo sa svim svojim dijelovima. Učenik iz teksta *Tajanstveno pismo* izdvaja važne podatke te se stvaralački izražava potaknut tekstom. Učenik piše pismo poštujući strukturu uvoda, razrade i zaključka te zajedno s ostalim učenicima razgovara o doživljaju polaznoga teksta. Izmjenom različitih oblika rada učenici uvažavaju tuđa mišljenja, poštuju pravila rada u skupini, slušaju druge kada govore, izražavaju se na temelju vlastitog čitateljskog iskustva. Učenici na taj način razvijaju komunikacijske kompetencije te se oslobađaju izražavati svoje misli i osjećaje. Ovim se satom potiče učenike na kreativno mišljenje, originalnost i kreativnost kako bi oblikovali upravo takav uradak na kraju sata. Nastavne metode korištene na ovome satu jesu metoda usmenog izlaganja, metoda rada na tekstu, metoda čitanja i pisanja, metoda demonstracije, metoda razgovora, metoda crtanja. Oblici rada korišteni na ovome nastavnom satu jesu individualni rad, frontalni rad te rad u skupinama. Unutarpredmetna korelacija ostvarena je na razini hrvatskoga jezika i komunikacije (OŠ. HJ.A.4.1.). Nastavni je sat zamišljen u interpretativno-analitičkome sustavu. Etape ovog nastavnog sata navedene su u Prilogu 3.

Nastavna etapa motivacije započinje *Pantomimom*. Učenik dobrovoljac pantomimom prikazuje zadanu radnju. Prvi učenik mimoski prikazuje pisanje pisma. Učenici na temelju učenikova pokreta pogađaju o čemu je riječ. Drugi učenik prikazuje tvrdnju *Poštar dostavlja poštu*, dok treći učenik mimoski prikazuje tvrdnju *Nekome govorimo svoju tajnu*. Nakon što su učenici otkrili o kojim se tvrdnjama radi i koje su tvrdnje učenici prikazali, ova aktivnost završava.

Učenicima je zatim prikazana omotnica u kojoj se nalazi nekoliko listova papira, ali na omotnici nije navedeno za koga je namijenjena niti čija je. Vježbom *Stvaranje priče* učenici osmišljavaju radnju svoje priče koja lančano nastaje na način da svaki učenik izgovara jednu rečenicu, nadovezujući se na onu prethodnu. Voditelj priču započinje zadanom rečenicom *Jednog kišnog jutra djevojčica Marta na nogostupu je spazila omotnicu u kojoj se nalazio debeli bunt papira, ali na omotnici nije pisalo ništa*. Ovom se aktivnošću potiče učenikova kreativnost, a rezultat aktivnosti bila je zanimljiva priča koja je poslužila kao uvod u nastavni sat. Nakon opisane aktivnosti slijedi najava priče *Tajanstveno pismo* autorice Dubravke Maleš. Učenici dobivaju nekoliko informacija o autorici, a zatim izražajno čitaju tekst. Nakon pročitana teksta slijedi razgovor o istome kako bismo bili uvjereni da su učenici razumjeli pročitani tekst. Slijedi *Improvizacija rasprave*. Učenicima se najavljuje rasprava u kojoj će raspravljati jesu li djeca iz navedenoga teksta trebala ili nisu trebala otvoriti pismo koje su pronašli. Učenici su podijeljeni u dvije skupine. Zadatak je svake skupine osmisлити što više

argumenata za i protiv otvaranja pisma. U raspravi je više argumenata imala skupina koja je bila protiv otvaranja pisma što je dovelo do zaključka da se tuđa pisma ne bi smjela otvarati i čitati. Učenici su tijekom rasprave davali jake argumente no skupina koja je bila protiv otvaranja pisma imala je njih više. Nakon same rasprave slijedi vježba *Anđeo i vražić*. Učenik dobrovoljac sjedi na stolcu. S njegove lijeve strane nalazi se *anđeo* koji je protiv otvaranja pisma, dok se s učenikove desne strane nalazi *vražić* koji nagovara učenika da otvori pismo. Anđeo i vražić što boljim argumentima nagovaraju učenika na otvaranje ili ne otvaranje pisma. U ovoj vježbi više su se snašli *vražići* koji su imali više argumenata za otvaranje pisma. No, svaki je učenik rekavši da je bolje argumente imao vražić također izjavio da bi ipak bilo ispravnije ne otvoriti tuđe pismo. Vježba koja slijedi jest *Improvizacija na temu*. Učenici u skupinama osmišljavaju prizor u kojem trebaju prikazati rješenje kako bi oni uspjeli pronaći Maju Majić, djevojčicu kojoj je pismo namijenjeno. Prikazana su različita rješenja, od pomoći policijskih službenika, pisanja oglasa, ali i otvaranja pisma kako bi saznali tko je to pismo napisao. Svaka je skupina odigrala i prikazala različite prizore, ali svi su na kraju pronašli vlasnicu pisma što je i bio njihov zadatak.

Nakon odigranih i prokomentiranih improvizacija, učenici sjedaju na svoja mjesta. Učenicima je prikazana omotnica koja je namijenjena upravo njima, 4. a razredu. Pismo šalje Maja Majić. U pismu stoji kako se djevojčica Maja s roditeljima seli iz Splita u Zagreb pa njeni roditelji traže školu koju će Maja nastaviti pohađati. Zadatak učenika jest napisati pismo Maji, poštujući formu pisma, te opisati sebe, svoj razred, svoju školu, učiteljicu i sl. Prije no što su učenici krenuli s pisanje pisma, ponovili su se dijelovi koje svako pismo sadrži (pozdrav na početku pisma, trodijelna kompozicija teksta koji pišu, pozdrav na kraju pisma i potpis). Učenici su osmislili zanimljiva pisma u kojima su se predstavili, opisali školu i razred, igre koje vole igrati i ostale aktivnosti kojima će privući Maju u svoj razred. Većina učenika izjavila je u svojim pismima kako bi voljeni još jednog člana u razredu.

Dijagonalnom stavova, odnosno završnim vrednovanjem, učenički su odgovori pokazali kako im se dvosat iznimno svidio. Izjavili su da su svi razumjeli radnju teksta *Tajanstveno pismo*. Također su izjavili kako bi voljeli imati više sati Hrvatskoga jezika odrađenih na način da su u njima uklopljene dramske tehnike. Svi su učenici potvrdili da su na ovom dvosatu bili aktivniji nego što su inače na satima Hrvatskoga jezika.

Sati u kontrolnoj skupini bili su strukturirani na sličan način, ali se na tim satima nisam koristila dramskih tehnikama. Na početku svakog nastavnog sata učenike sam motivirala za sat koji slijedi. Kao motivaciju često sam koristila razgovor s učenicima. Nakon pročitanooga teksta

učenici su komentirali kako im se svidio tekst koji smo čitali, odnosno, je li im se nešto u tekstu posebno dojmilo. U etapi interpretacije metodom razgovora provjerila sam jesu li učenici zaista razumjeli metodički predložak koji smo prethodno pročitali. Kada sam se uvjerila da svi razumiju tekst, zajedno smo određivali redosljed događaja, likove u priči i temu priče ili narodne bajke. Nastavnim listićima koje sam pripremila učenicima ponovili smo sve što smo prethodno naveli kao važno u metodičkom predlošku. Nastavne su listiće većinom rješavali samostalno kako bi ponovili sve što smo prethodno na satu spomenuli. Kontrolna je skupina također usvojila način pisanja i formuliranja pisma. Na nastavnom satu na kojem smo čitali tekst *Ogledalce*, Grigora Viteza, oba su razreda ponovila pridjeve kao vrstu riječi, koje vrste pridjeva postoje. Eksperimentalna je skupina pridjeve ponavljala koristeći dramske tehnike dok je kontrolna skupina rješavala nastavni listić. Na kraju svakog nastavnog sata kontrolna je skupina, kao i eksperimentalna, pisala vezani tekst ovisno o temi sata. Učenici su pisali pismo upućeno Maji Majić, opis sebe u ogledalu i nastavak narodne bajke *Žabica djevojka*.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4.1 Cilj i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je prikazati na koji način dramske tehnike mogu pomoći u ovladavanju jezičnim djelatnostima (slušanje, govorenje, čitanje, pisanje) ako se iste uklope u nastavu Hrvatskoga jezika. Također, željela sam istražiti hoće li učenici koji sudjeluju u nastavi u koju su uključene dramske tehnike biti motiviraniji za rad od učenika u čije nastavne sate dramske tehnike nisu bile uklopljene. Pri izvođenju nastave Hrvatskoga jezika koristila sam dramske tehnike i metode za koje sam smatrala da najbolje odgovaraju određenom dijelu nastavnoga sata te da ću uz pomoć njih uspjeti postići cilj koji sam željela. Prema ishodima koje sam trebala ostvariti na svakom pojedinom nastavnom satu, osmislila sam samu artikulaciju nastave te prema tome odabrala odgovarajuće dramske tehnike kojima sam cilj sata uspjela ostvariti.

Iz prethodno navedenih ciljeva definirani su istraživački problemi:

1. Postoji li razlika u uspješnosti ovladavanja jezičnim djelatnostima između kontrolne i eksperimentalne skupine?
2. Postoji li razlika u motivaciji za rad kontrolne i eksperimentalne skupine?
3. Kakav je stav učenika o svojoj aktivnosti na kraju održanih nastavnih sati?

Sukladno ciljevima formulirane su pretpostavke:

1. Učenici iz eksperimentalne skupine bolje će ovladati jezičnim djelatnostima.
2. Učenici iz eksperimentalne skupine pokazat će veći interes za rad.
3. Učenici iz eksperimentalne skupine pozitivnije će ocijeniti svoju aktivnost na satu.

4.2. Ispitanici/uzorak

Istraživanje je provedeno u travnju 2023. godine na uzorku od 35 učenika Osnovne škole Mladost u 4. a i 4. c razredu. Postupak istraživanja provodio se na način da je 4. a razred pripadao eksperimentalnoj skupini, dok je 4. c bio kontrolna skupina. S obzirom na to da učiteljica 4. c razreda vodi dramsku skupinu i u svoje sate ponekad uklapa neke dramske tehnike, odlučila sam da eksperimentalna skupina bude razred koji se s dramskim tehnikama nije

susretao u nastavi kako bi se isključila mogućnost da na rezultate utječe prethodno definiran stav učenika o dramskim tehnikama. U eksperimentalnoj je skupini sudjelovalo ukupno 17 učenika, dok je u kontrolnoj skupini sudjelovalo njih 18. U kontrolnoj skupini održano je ukupno šest sati Hrvatskoga jezika u interpretativno-analitičkome sustavu, dok je u eksperimentalnoj skupini održano šest sati Hrvatskoga jezika u interpretativno analitičkome i otvorenome sustavu gdje su u svakom dijelu sata bile uključene dramske tehnike. U oba su razreda održana tri dvosata s istim nastavnim temama i ishodima, ali različitim metodama i oblicima rada.

4.3. Prikupljanje podataka

Na temelju učeničkih pisanih radova koje su učenici pisali na kraju svakog dvosata, izvršila sam usporedbu održanih nastavnih sati. Također, vrednovanjem, odnosno samovrednovanjem na kraju svakog održanog nastavnog sata dobila sam povratnu informaciju od učenika jesu li im osmišljeni sati bili zanimljivi i korisni te bi li voljeli imati više nastave Hrvatskoga jezika održane na način da su u nju uklopljene dramske tehnike. Rezultate, odnosno učeničke, ali i odgovore učitelja detaljnije možemo proučiti u poglavlju *Rezultati i rasprava*. Od učenika se tražilo da samostalno procijene koliko su tog dana bili aktivni na satu. Osim što sam tražila povratnu informaciju od učenika, povratnu sam informaciju tražila i od učiteljica koje su u kratkom pisanom obliku opisale aktivnost i motivaciju svojih učenika, uspješnost održanih nastavnih sati te su opisale uspješnost pisanih radova učenika sa svakog nastavnog sata koji sam održala. Prikupljene podatke obradila sam kvalitativnom analizom te ću rezultate predstaviti u sljedećem poglavlju.

5. REZULTATI I RASPRAVA

U analizi dobivenih podataka koristila sam se kvalitativnom metodom koja produbljuje uvid u promatranu pojavu. Analizirane podatke sam svrstala u kategorije i za svaku odredila potkategorije s brojem unosa.

Tablica 1. Usporedba mišljenja učenika eksperimentalne i kontrolne skupine o satima Hrvatskoga jezika

Kategorija	Unosi
Mišljenje učenika eksperimentalne skupine o nastavnim satima Hrvatskoga jezika u koje su uklopljene dramske tehnike.	- zanimljivo (15) - nije zanimljivo (2)
Mišljenje učenika kontrolne skupine o nastavnim satima Hrvatskoga jezika.	- zanimljivo (11) - ne razlikuju se od ostalih sati Hrvatskoga jezika (7)

Kako je iz rezultata vidljivo većina učenika eksperimentalne skupine (njih 15) smatra kako su im sati u koje su uklopljene dramske tehnike u nastavi bili zanimljivi te bi voljeli imati više sati Hrvatskoga jezika osmišljenih na sličan način. Samo se dvoje učenika eksperimentalne skupine nije izjasnilo na način da su im održani sati bili zanimljivi. Učenici eksperimentalne skupine pozitivnije su ocijenili svoju aktivnost na satu od kontrolne skupine, budući da u kontrolnoj skupini učenika nastavni sati nisu uključivali dramske tehnike, odnosno nije bilo velike promjene u nastavnim satima koje sam održala ja i koje održava učiteljica. Učenici kontrolne skupine u manjem su broju (11) izjavili da im je nastavni sat bio zanimljiv nego što je to odgovorila eksperimentalna skupina. Neki od učenika potvrdili su kako se nastavni sati koje sam održala nisu mnogo razlikovali od uobičajenih sati Hrvatskoga jezika koje učenicima predaje njihova učiteljica. Iz ovih podataka možemo zaključiti kako je eksperimentalna skupina učenika imala pozitivnije stavove o nastavnim satima Hrvatskoga jezika nego što su to imali učenici kontrolne skupine. Možemo zaključiti da je više učenika eksperimentalne skupine izjavilo kako su im se sviđjeli osmišljeni nastavni sati i da su isti učenicima bili zanimljiviji.

Tablica 2. Zainteresiranost učenika eksperimentalne i kontrolne skupine za pristup nastavi Hrvatskoga jezika

Kategorija	Unosi
Zainteresiranost učenika eksperimentalne skupine za pristup nastavi Hrvatskoga jezika u koju su uklopljene dramske tehnike.	<ul style="list-style-type: none"> - voljeli bismo više sati održanih na sličan način (15) - više volim sate gdje ne moram glumiti (2)
Zainteresiranost učenika kontrolne skupine za pristup nastavi Hrvatskoga jezika.	<ul style="list-style-type: none"> - bio sam zainteresiran/zainteresirana za nastavni sat Hrvatskoga jezika (11) - volio/voljela bih da je svaki nastavni sat održan na različit način (16)

Kako je vidljivo u *Tablici 2.* velika većina učenika (15 učenika) eksperimentalne skupine izjavila je kako bi voljeli da se nastavni sati Hrvatskoga jezika održavaju na način da su u njih uklopljene dramske tehnike. Dvoje je učenika izjavilo kako ne bi voljeli više nastavnih sati Hrvatskoga jezika u koje su uklopljene dramske tehnike iz razloga što ne vole glumiti i previše se isticati u razredu. Učenici su na kraju svakog dvosata pisali kraći vezani tekst, ovisno koja je nastavna jedinica bila planirala toga dana. Učenici eksperimentalne skupine prije su započeli s radom, imali su više ideja i pokazali malo više entuzijazma od kontrolne skupine kojoj je za pisanje istog vezanoga teksta trebalo ipak malo više vremena. Razlog tomu je taj što su učenici kroz dramske tehnike i improvizaciju već dobili brojne ideje kako bi, primjerice, nastavili priču ili promijenili priču. Kroz cijela dva nastavna sata učenici su koristili dramske tehnike koje su im pomogle stvoriti ideje. Te su ideje kasnije stavili na papir i napisali kratke vezane tekstove. Na taj su način prije dolazili do ideja. Učenici kontrolne skupine u tom se smislu nisu toliko istaknuli budući da u njihov sat dramske tehnike nisu bile uklopljene. Više od pola razreda kontrolne skupine (11 učenika) izjavilo je kako su bili zainteresirani za nastavni sat Hrvatskoga jezika no također su izjavili kako bi voljeli da su se nastavni sati više razlikovali, odnosno da su bili održani na različite načine. Možemo zaključiti da su učenici eksperimentalne skupine generalno pokazali veći interes za rad, prije počinjali sa samim radom i potvrdili da bi voljeli više nastavnih sati koji uključuju dramske tehnike. Također, iz tablice možemo iščitati da je eksperimentalna skupina bila zainteresiranija za samu nastavu te je prije dobivala različite ideje od učenika kontrolne skupine.

Tablica 3. Stavovi učenika eksperimentalne i kontrolne skupine o vlastitoj aktivnosti na nastavnim satima Hrvatskoga jezika

Kategorija	Unosi
Stavovi učenika eksperimentalne skupine o vlastitoj aktivnosti na nastavnim satima Hrvatskoga jezika.	<ul style="list-style-type: none"> - bio/bila sam aktivniji/aktivnija nego inače na ovim satima Hrvatskoga jezika (10) - bio/bila sam jednako aktivan/aktivna kao što sam i inače na satima Hrvatskoga jezika (7)
Stavovi učenika kontrolne skupine o vlastitoj aktivnosti na satima Hrvatskoga jezika	<ul style="list-style-type: none"> - bilo/bila sam aktivniji/aktivnija nego inače na satima Hrvatskoga jezika (5) - bio/bila sam jednako aktivan/aktivna nego što sam inače na satima Hrvatskoga jezika (13)

Kao što je vidljivo u *Tablici 3.* učenici eksperimentalne skupine imaju pozitivne stavove o vlastitoj aktivnosti na nastavnim satima Hrvatskoga jezika. Više od pola razreda izjavilo je da su na satima u koje su uklopljene dramske tehnike bili aktivniji iz razloga što su često smišljali različite improvizacije koje su kao grupa trebali prikazati ostatku razreda. Do sada se u ovome razredu učenici nisu susreli s dramskim tehnikama pa su i iz tog razloga morali više raditi i biti aktivniji. Procijenili su da je razlog tomu to što su često na nastavi improvizirali, glumili, snalazili se u trenutku što inače nije slučaj. Sedmero je učenika izjavilo da su bili jednako aktivni iz razloga što su i inače aktivni i sudjeluju na nastavnim satima sa svojom učiteljicom. Učenici kontrolne skupine većinski su ipak izjavili (13 učenika) kako su na nastavnim satima bili jednako aktivni kao što su i inače na satima Hrvatskoga jezika. Njih sedmero izjavilo je da su na satima koje sam ja održala bili nešto aktivniji nego uobičajeno. Možemo zaključiti kako su učenici na satima u koje su uklopljene dramske tehnike bili aktivniji od kontrolne skupine jer je takav oblik sata od njih zahtijevao visoku razinu produktivnosti te snalaženja u trenutku. Od učenika eksperimentalne skupine više se zahtijevalo pa ovakav rezultat u tablici nije začuđujući već je očekivan. Velika je većina zadataka koje su učenici dobili kvalitetno odrađena.

Tablica 4. Mišljenje učiteljice eksperimentalne i kontrolne skupine učenika o aktivnosti i motivaciji učenika za nastavne sate Hrvatskoga jezika

Kategorija	Unosi
Mišljenje učiteljice o aktivnosti i motivaciji učenika eksperimentalne skupine.	<ul style="list-style-type: none"> - učenici su aktivniji na nastavnim satima nego inače (1) - dramske igre motiviraju učenike za rad (1) - neki učenici ne shvaćaju ozbiljno pojedine zadatke (1)
Mišljenje učiteljice o aktivnosti i motivaciji učenika kontrolne skupine.	<ul style="list-style-type: none"> - učenici su zainteresirani za održane nastavne sate (1) - učenici sudjeluju na nastavnim satima (1) - većina je učenika jednako aktivna na nastavnim satima kao što su i inače (1)

Kao što je iz rezultata vidljivo, učiteljica eksperimentalne skupine ocijenila je održane sate kao uspješne. Prema njenom mišljenju, učenici su na održanim nastavnim satima bili aktivniji i motiviraniji za rad upravo iz razloga što im se svidio način poučavanja nastavnoga sadržaja na način da se u nastavu Hrvatskoga jezika uklape dramske tehnike. Nekolicina učenika ponekad nije ozbiljno shvatila pojedini zadatak. Neke su zadatke ponekad previše shvatili kao igru, ali uz pojašnjenje što dobivamo kojom dramskom tehnikom, učenici su se primirili i nastavili svoj rad. Učiteljica kontrolne skupine također je pozitivno komentirala nastavne sate no oni se nisu razlikovali od njihove uobičajene nastave. Svi su učenici kontrolne skupine sudjelovali na nastavnim satima no, prema učiteljičinom mišljenju, njihova se aktivnost nije znatno razlikovala od uobičajene aktivnosti. Možemo zaključiti da učiteljica eksperimentalnog razreda ima pozitivan stav prema uključivanju dramskih tehnika u nastavu Hrvatskoga jezika jer na svojim učenicima primjećuje veću aktivnost i motiviranost za nastavni sadržaj. Učiteljica kontrolne skupine ne niječe kvalitetu održane nastave, no komentira kako aktivnost i motivacija učenika na održanim satima nije promijenjena.

Tablica 5. Stavovi učiteljica eksperimentalne i kontrolne skupine o ulozi dramskih tehnika u nastavi Hrvatskoga jezika

Kategorija	Unosi
Stavovi učiteljice eksperimentalne skupine o ulozi dramskih tehnika u nastavi Hrvatskoga jezika	- uklapajući dramske tehnike u nastavu moguće je bolje ovladavanje jezičnim djelatnostima (1)
Stavovi učiteljice kontrolne skupine o ulozi dramskih tehnika u nastavi Hrvatskoga jezika	- moguće je da bi učenicima uz dramske tehnike nastava bila zanimljivija (1) - bilo bi zanimljivo vidjeti kako bi učenici reagirali na dramske tehnike u pojedinoj nastavnoj etapi (1)

Prema podacima iz *Tablice 5.* vidljivo je da je učiteljica eksperimentalne skupine učenika zadovoljna održanim nastavnim satima u 4. a razredu. Prema rezultatima koje su dali učenici, odnosno prema njihovim pisanim radovima te prema njihovim komentarima o svojoj aktivnosti na satu i motivaciji za rad, učiteljica je mišljenja kako je moguće bolje i lakše ovladati jezičnim djelatnostima ukoliko se u nastavu uvode dramske tehnike. Učiteljica kontrolne skupine također ima pozitivan stav prema dramskim tehnikama iako se one u to razredu nisu pojavljivale. Učiteljica vjeruje da bi nastavni sat koji sadrži dramske tehnike učenicima bio mnogo zanimljiviji te da bi oni bili još više motiviraniji za sam nastavni sadržaj nego što su bili. Budući da učiteljica kontrolne skupine vodi dramsku grupu u školi, upoznata je s dramskim tehnikama te ih i sama ponekad uvodi u svoju nastavu. Možemo zaključiti da obje učiteljice imaju pozitivan stav prema uključivanju dramskih tehnika u nastavu te da su iste mogu pozitivno utjecati na same učenike i ovladavanje jezičnim djelatnostima.

6. ZAKLJUČAK

Na nastavnim satima eksperimentalne skupine učenika moglo se primijetiti kako su učenici zainteresirani za rad, zanimali su se za zadatke koji slijede te su kvalitetno odradili svaki zadatak koji je pred njih stavljen. Nakon svakog održanog dvosata, kao potvrdu o tome jesu li učenici razumjeli o čemu je bila riječ na satu toga dana te jesu li usvojili određeni nastavni sadržaj, pisali su kratak vezani tekst. Oba razreda, i eksperimentalna i kontrolna skupina učenika pisala su isti zadatak. Mogu reći da razlika u pisanim radovima učenika eksperimentalne skupine i kontrolne skupine postoji. Ne mogu reći da postoji značajna razlika u kvaliteti radova eksperimentalne i kontrolne skupine što je jasno jer je istraživanje trajalo relativno kratko i na malenom broju ispitanika, no uočljivo je kako su učenici eksperimentalne skupine brže i lakše prionuli pisanju svojih uradaka. Eksperimentalna skupina općenito pokazuje veći interes za rad, bili su aktivniji, organiziraniji jer za svaku dramsku tehniku nisu imali previše vremena. Također, brže su i lakše prionuli pisanju svojih pisanih uradaka na kraju svakog dvosata iz razloga što su prethodno upotrebljavajući dramske tehnike već dobili brojne ideje koje su u svojim vezanim tekstovima mogli iskoristiti. Već su se i kroz nastavni sat učenici igrali, osmišljavali su razne scene povezane s tekстом koji je toga dana bio predložak pa su iz toga razloga učenici 4. a razreda imali više ideja nego što je to imala kontrolna skupina. Kontrolnoj je skupini za isti zadatak trebalo ipak malo više vremena kako bi dobili ideju i primjerice, nastavili radnju priče koja je toga dana bila metodički predložak. No, uz pomoć malog usmjerenja s moje strane svaki je zadatak bio uspješno odrađen. Svi su planirani odgojno-obrazovni ishodi bili ostvareni. Učenici, osim što su kroz različite oblike i metode rada izražavali vlastiti doživljaj pročitano­ga teksta, na primjeren su se način i sami stvaralački izrazili na kraju nastavnih sati. Učenici su aktivno sudjelovali na svakom od triju dvosata, a ugodna atmosfera u razredu potaknula je učenike na njihovu aktivnost i kvalitetan rad.

Možemo zaključiti da je razred koji je pripadao eksperimentalnoj skupini koristeći se s dramskim tehnikama u nastavi Hrvatskoga jezika bio motiviraniji za samu nastavu, rad i nastavni sadržaj te je brže i lakše krenuo u osmišljavanje pisanih uradaka na kraju svakog dvosata. Učenici eksperimentalne skupine su također bili aktivniji od kontrolne skupine jer su same dramske tehnike to do njih i zahtijevale. Budući da učenici na ovim satima nisu imali osjećaj da uče, a ipak su štošta naučili, učenicima su održani sati ostali u lijepom sjećanju. Također, učenici eksperimentalne skupine su sami primijetili kako su na nastavnim satima u

koje su uklopljene dramske tehnike bili aktivniji nego što su inače na satima Hrvatskoga jezika. Sami su komentirali kako su morali ponekad više razmišljati, upotrebljavati maštu, brzo se dosjetiti rješenja nekom problemu. Osim učenika i učiteljica 4. a razreda primijetila je da je većina učenika zainteresiranija za rad i sam nastavni predmet Hrvatski jezik te da uvođenje dramskih tehnika u nastavu može pospješiti bolje ovladavanje jezičnim vještinama. Čestim uklapanjem dramskih tehnika u nastavu Hrvatskoga jezika učenici se lakše i bolje izražavaju, razvijaju maštu, razvijaju kreativnost te na praktičnim primjerima lakše usvajaju jezične vještine. Ovim sam nastavnim satima dobila potvrdu kako bi dramske tehnike trebale biti više zastupljene u samoj nastavi Hrvatskoga jezika nego što to one zaista jesu. Učenici bi trebali više govoriti, češće se izražavati, isticati svoja mišljenja i stavove, a upravo to dramskim tehnikama u nastavi možemo postići. Važno je učenika motivirati za rad i za usvajanje novih znanja. Što je učenikova motivacija veća, to će se povećavati i njegovo znanje. Dramske tehnike u nastavi potiču učenikovo izražavanje, potiču snalaženje u trenutku, izvođenjem dramskih tehnika učenici razgovaraju, šire svoj vokabular, čitaju, pišu, razgovaraju, odnosno ovladavaju svim jezičnim vještinama.

Iako se na temelju ovako kratkoga istraživanja i na malenom uzorku ne može donijeti generalne zaključke o primjeni dramskih tehnika u nastavi materinskoga jezika, ono nas zasigurno upućuje na potrebu za većim i dužim istraživanjima o primjeni dramskih tehnika i metoda u nastavi općenito. Dramskopedagoški pristup ima svoje mjesto u nastavi, i sada i u budućnosti, a koje su sve mogućnosti takvoga rada (ali i ograničenja), moramo tek istražiti. Vjerujem da je moje istraživanje korak u tom smjeru.

LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2018) Kreativne jezične igre. Zagreb, Alfa.
2. Aladrović Slovaček, K. (2019) Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika. Zagreb, Alfa.
3. Bežen, A. (2008) Metodika, znanost o poučavanju nastavnog predmeta. Zagreb: Profil.
4. Čudina-Obradović, M. (1995) Igrom do čitanja. Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece d treće do desete godine. Zagreb: Školska knjiga.
5. Čudina-Obradović, M. (2002) Čitanje prije škole: priručnik za roditelje i odgojitelje. Zagreb: Školska knjiga.
6. Fileš, G., Jelčić, D., Jurić Stanković, N., Lugomer, V., Motik, M., Pečaver, B., Rožman, K., Tuksar, M. (2008) Zamisli, doživi, izrazi! Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj : Pili-poslovi
7. Gruić, I. (2002) Prolaz u zamišljeni svijet. Zagreb: Golden marketing.
8. Gruić, I., Rimac Jurinović, M. (2002) Usvajanje i učenje hrvatskoga jezika dramskim tehnikama i metodama. U: Aladrović Slovaček, K. (ur.) Suvremena promišljanja o usvajanju i učenju hrvatskoga jezika. Zagreb, Alfa, str. 207-218
9. Gruić, I., Vignjević, J., Rimac Jurinović, M. (2016) Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnome procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. U: Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra, zbornik radova 11. međunarodnoga balkanskog kongresa obrazovanja i znanosti Budućnost obrazovanja i obrazovanje za budućnost, Poreč, 2016. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
10. Lekić, K., Migliaccio-Čučak N., Radetić-Ivetić J., Stanić D., Turkulin-Horvat M., Vilić-Kolobarić K. (2007) Igram se, a učim! Dramski postupci u razrednoj nastavi. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj.
11. Tuskar, M. (2008) Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskoga jezika. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj.
12. Pavličević-Franić, D. (2005) Komunikacijom do gramatike. Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika. Zagreb: ALFA.
13. Rosandić, D. (2001), Od slova do teksta i metateksta. Profil, Zagreb.
14. Šego, J. (2005) Kako postati uspješan govornik, Profil, Zagreb.
15. Težak, S. (1996) Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1. Školska knjiga, Zagreb.
16. Vodopija, Š. (2007) *Umijeće slušanja*. Zadar: Naklada d.o.o.

MREŽNE STRANICE

1. Lugomer, V. (2000/2001). Dramski odgoj u nastavi. <http://www.hcdo.hr/knjiznica/strucni-clanci/valentina-kamber-dramskiodgoj-u-nastavi/> (22.06.2023.)
2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2019.) Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (22.06. 2023.)
3. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Narodne novine (22.06. 2023.)
4. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). Kurikulum za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Narodne novine. (22.06.2023.)
5. Stanišić, E. (2015). Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika. Hrvatski, 13 (2), 67-77. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/160872> (22.06.2023.)

PRILOZI I DODACI

Prilog 1. Struktura prvog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uklopljene dramske tehnike

PLAN PLOČE:			
		Ogledalce	Grigor Vitez
TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE:			
NASTAVNA ETAPA NASTAVNA SITUACIJA	SADRŽAJ NASTAVNE (SITUACIJE) ETAPE	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	ISHODI NASTAVNE ETAPE (SITUACIJE)
<i>Doživljajno-spoznajna motivacija</i>	Dobar dan! Moje ime je Paula. Studentica sam na Učiteljskom fakultetu te ću danas održati vama malo drugačiji sat hrvatskoga jezika. Htjela bih da se najprije malo upoznamo pa predlažem jednu zanimljivu igru.		OŠ HJ A.4.1.
BRZA IMENA PREDAJA	U krugu. Učiteljica započinje igru na način da izgovara svoje ime okrećući se prema osobi s desna koja pak treba reći svoje ime okrećući glavu udesno. Tako u krug. Nakon toga mijenjaju se pravila. Umjesno svoga imena, izgovaramo ime osobe zdesna ili slijeva, ovisno na koju stranu okrećemo glavu.	Metoda demonstracije Rad u skupini	OŠ HJ B.44
IGRA OGLEDALA	<i>Sada kad smo se malo upoznali i kada sam saznala vaša imena možemo odigrati još jednu igru. Pažljivo slušajte zadatak.</i> Učenici igraju igru ogledala. Učenici su podijeljeni u parove jedan par izvodi različite pokrete, a drugi je njegovo ogledalo što bi značilo da pokušava izvoditi iste pokrete kao i njegov par. Nakon nekog vremena uloge se mijenjaju pa onaj tko je sada bio ogledalo, sada osmišljava nove pokrete.	Metoda demonstracije Rad u paru	

Najava i lokalizacija književnog teksta	Najavljujem čitanje priče <i>Ogledalce, Grigora Viteza</i> . Nakon toga, učenicima govorim nekoliko informacija o autoru.	Metoda usmenog izlaganja frontalni rad	OŠ HJ A.4.1
Interpretativno čitanje teksta	Interpretativno čitanje teksta <i>Ogledalce, Grigora Viteza</i> .	metoda čitanja i rada na tekstu metoda demonstracije frontalni rad	OŠ HJ B.4.2.
Emocionalno-intelektualna stanka	Radi sređivanja emotivnih i intelektualnih dojmova slijedi kratki izostanak svih aktivnosti (do 10 sekundi).		OŠ HJ B.4.1.
Objavljivanje doživljaja	Više učenika u razgovoru s učiteljicom otkriva spoznajne vrijednosti teksta. <i>Što mislite o ovome tekstu? Je li vam se nešto posebno dojmilo? Što i zašto?</i> <i>Koje se sve životinje spominju u priči? Kako znamo da je ovo priča, a ne pjesma ili igrokaz? Jesu li životinje znale što su pronašle? Zašto su životinje mislile da je to baš njihova fotografija? Zašto je šojka bila uvjerena da se ona nalazi na fotografiji? Zašto su medvjedić mislili da je na njihovoj fotografiji njihov otac kada je još bio malen? Što je medvjed napravio s ogledalom? Što je dijalog? Uočavate li dijalog u priči? Pročitaj primjer.</i>	metoda razgovora frontalni rad	OŠ HJ B.4.1.
Interpretacija NABACIVANJE IDEJA	<i>Učenicima dijelim papiriće na kojima piše medvjed, šojka, vjeverica i zec. Izvlače papirić te na</i>	metoda demonstracije metoda razgovora	

<p>PRIPREMLJENA IMPROVIZACIJA</p>	<p><i>taj način formiraju četiri skupine. Učenici u skupini smišljaju argumente zašto bi ta fotografija prikazivala upravo njih. Predstavnik svake skupine dolazi ispred razreda i govori npr. Na fotografiji sam ja (vjeverica) jer sam na njoj vidjela... Učenici na taj način opisuju izgled vjeverice i ostalih životinja koje se spominju u priči.</i></p> <p><i>Učenici se nalaze u istim skupinama te improviziraju radnju priče. Svaki od likova predstavlja sebe na način da opiše što vidi u ogledalu.</i></p> <p><i>Slijedi razgovor:</i> <i>Što smo vidjeli ovom improvizacijom? Je li skupina točno odglumila radnju priče? Kako su se životinje opisale? Koje su vrste riječi koristile?</i></p> <p><i>Dolazimo do zaključka da su nam za opis lika potrebni pridjevi.</i></p> <p><i>Budući da smo došli do zaključka da su pridjevi riječi kojima nešto opisujemo, odigrat ćemo jednu igru koristeći upravo pridjeve.</i></p>	<p>rad u skupinama</p> <p>metoda razgovora metoda demonstracije rad u skupinama</p>	<p>OŠ HJ B.4.2.</p>
<p>RECI PRIDJEVOM</p>	<p>TO</p> <p>Aktivnost se izvodi u paru. Razgovor se vodi koristeći samo pridjeve. Pridjeve učenici odabiru sami, nabrajaju ih i koriste one koji im prvi padnu na pamet. Učiteljica zadaje emocije i situacije koje daju ton razgovoru.</p> <p>Primjeri: <i>Izgovaraj pridjeve kao da si jako ljut.</i> <i>Izgovaraj pridjeve kao da nešto oko tebe jako smrdi.</i></p>		

<p>PREDSTAVLJANJE UZ PRIDJEV I POKRET</p>	<p><i>Izgovaraj pridjeve kao da ti je jako hladno.</i></p> <p>Učenici dobivaju zadatak da osmisle rečenicu kojom bi se predstavili na način da odaberu jedan lik iz teksta (medvjed, vjeverica, šojka, zec), osmisle mu ime i uz njega kažu neki pridjev koji ih opisuje te izvode pokret uz taj pridjev. Učenici ukrug govore svoje osmišljene rečenice.</p> <p>Primjerice, ja sam pospani medvjed Jurica (Ruka na usta kao da mu da zijeva.) Ja sam lukava lisica Vlatka...</p>		
<p>Sinteza</p> <p>NA OVAJ ILI ONAJ NAČIN</p>	<p><i>Učenici su podijeljeni u iste skupine.</i></p> <p><i>Dvije od četiri skupine prikazuju što bi se dogodilo da je ogledalo kada su ga pronašli bilo razbijeno.</i></p> <p><i>Ostale dvije skupine prikazuju što bi se dogodilo su životinje znale da su pronašli ogledalo.</i></p>	<p>Metoda razgovora rad u skupinama metoda demonstracije</p>	<p>OŠ HJ B.4.2 OŠ HJ B.4.4.</p>

<p>Samostalni rad</p> <p>Vrednovanje DIJAGONALA STAVOVA</p>	<p>Učenci pišu samostalan rad „Ja u ogledalu“. Nakon što učenci napišu rad čitaju ga razredu.</p> <p>Učenicima u razredu povlačim dijagonalu. Učenicima navodim određene tvrdnje, a oni ovisno o njihovom stavu zauzimaju svoje mjesto lijevo od dijagonale (ukoliko se slažu), desno od dijagonale (ukoliko se ne slažu) i na dijagonali (ako su neodlučni).</p> <p>Tvrdnje: <i>Današnji sati hrvatskoga jezika bili su mi zanimljivi.</i> <i>Razumio/razumjela sam radnju teksta Ogledalce.</i> <i>Danas sam na satu hrvatskoga jezika bio/bila aktivniji/aktivnija nego inače.</i> <i>Svidjele su mi se dramske tehnike u nastavi hrvatskoga jezika.</i> <i>Volio/voljela bih više sati hrvatskoga jezika odrađenih na ovakav način.</i></p>	<p>Metoda rada na tekstu Frontalni rad</p>	<p>OŠ HJ B.4.1 OŠ HJ B.4.4</p>
--	--	--	------------------------------------

Prilog 2. Struktura drugog dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uklopljene dramske tehnike

PLAN PLOČE:			
Žabica djevojka			
TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE			
NASTAVNA ETAPA NASTAVNA SITUACIJA	SADRŽAJ NASTAVNE (SITUACIJE)	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	ISHODI NASTAVNE ETAPE (SITUACIJE)
<p>Motivacija</p> <p>POKVARENI TELEFON</p>	<p>Učenici na početku sata igraju igru Pokvareni telefon. Učiteljica zadaje rečenicu koja se nastavlja do posljednjeg učenika. Učenici tu rečenicu prenose šaptom. Posljednji učenik rečenicu govori na glas.</p> <p>Rečenica: <i>Kraljević i žabica živjeli su sretno do kraja života.</i></p> <p><u>Najava</u></p> <p>Danas ćemo čitati tekst <i>Žabica djevojka</i>. To je jedna narodna bajka za koju mislim da će vam se jako svidjeti. Poslušajmo je.</p> <p>Učenici čitaju narodnu bajku. Zatim slijedi kratka stanka nakon koje učiteljica traži od učenika da kažu nekoliko dojmova o pročitanoj.</p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Rad u skupini</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p>
<p>Didaktička ponuda</p> <p>SMRZNUTE SLIKE</p>	<p><i>Kako bismo provjerili jeste li razumjeli radnju ove narodne bajke, odigrat ćemo jednu igru.</i></p> <p>Učenici se nalaze u skupinama. Zadatak im je da s pomoću najviše 5 smrznutih slika prikažu redosljed događaja u bajci. Nakon što grupa prikaže redosljed događaja slijedi razgovor o tome što su učenici vidjeli, a što je grupa prikazala te jesu li učenici pogodili što je prikazano kojom zamrznutom slikom.</p> <p>Učenici neku od smrznutih slika improviziraju. Učiteljica u svakoj grupi odabire jednu smrznutu sliku koju učenici</p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda demonstracije</p> <p>Rad u skupini</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.2.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.1.</p>

<p>IMRPOVIZACIJA</p>	<p>improviziraju te na taj način još jednom ponavljamo radnju narodne bajke.</p> <p>Učenici ostaju u istim skupinama. Zadatak je da učenici improvizirati zadatak s kartice koju izvuku.</p> <p>PRVA SKUPINA- učenici prikazuju život žabice, što je njoj kao žabici lakše/teže raditi u životu nego ljudskom biću.</p> <p>DRUGA SKUPINA- Kraljević dolazi roditeljima i govori da želi oženiti žabicu, a njegovi su roditelji protiv toga.</p> <p>TREĆA SKUPINA- učenici osmišljavaju kako bi izgledao život žabice i kraljevića nakon što se ona pretvorila u djevojku.</p> <p>Nakon svake prikazane improvizacije učiteljica vodi razgovor s učenicima o tome što su vidjeli, što su učenici i na koji način prikazali. Učenici mogu igrati uloge koje ne postoje u izvornoj priči.</p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda demonstracije</p> <p>rad u skupini metoda usmenog izlaganja</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.2.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.1.</p>
<p>VRUĆI STOLAC</p>	<p>Ovom se tehnikom služimo za karakterizaciju likova i produblivanje razumijevanja njihovih postupaka. Jedan od učenika jest žabica, a drugi je kraljević. Oni sjedaju na „vrući stolac“, a ostatak razreda postavlja im pitanja koja žele (vezano uz bajku). Na temelju odgovora provodimo karakterizaciju likova.</p> <p><i>Zamislite da pred vama stoje žabica i kraljević. Što želite znati o njima?</i></p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda demonstracije</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.1.</p>

<p>Istraživački rad</p> <p>OSMISLI NASTAVAK BAJKE</p>	<p>Učenici osmišljavaju nastavak priče <i>Žabica djevojka</i>. Budite što kreativniji. Dajte mašti na volju i pokušajte osmisliti što bi se u bajci moglo dalje dogoditi.</p>	<p>Metoda pisanja Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1. OŠ. HJ. B.4.1.</p>
<p>Objavlivanje rezultata</p>	<p>Učenici na kraju sata svoje uratke čitaju ostatku razreda.</p>	<p>Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p>
<p>Vrednovanje DIJAGONALA STAVOVA</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Svidio mi se tekst <i>Žabica djevojka</i>. 2. Znao bih prepričati radnju narodne bajke. 3. Na ovome sam satu aktivniji nego inače. 4. Volio bih imati više ovakvih sati hrvatskoga jezika. 	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p>	<p>Metoda demonstracije</p>

Prilog 3. Struktura trećeg dvosata Hrvatskoga jezika u koji su uključene dramske tehnike

PLAN PLOČE:				
		Tajanstveno pismo	Dubravka Maleš	
TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE				
NASTAVNA ETAPA NASTAVNA SITUACIJA	SADRŽAJ NASTAVNE (SITUACIJE)	ETAPE	NASTAVNE METODE I OBLICI RADA	
Motivacija PANTOMIMA STVARANJE PRIČE	<p>Učenik kojeg učiteljica prozove pantomimom prikazuje zadani događaj.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pisati pismo 2. Poštar dostavlja poštu. 3. Nekome govoriš svoju tajnu. <p>Učiteljica učenicima pokazuje zatvorenu kuvertu na kojoj ništa ne piše. Učenici trebaju osmisliti kratku priču na način da kuverta dolazi od jednog do drugog učenika, a svaki od njih mora osmisliti jednu rečenicu. Tako će osmisliti priču o tome što piše u toj kuverti, tko je i kome šalje. Učiteljica započinje rečenicom <i>Jednog kišnog jutra, djevojčica Marta na nogostupu je spazila omotnicu u kojoj se nalazio debeli bunt papira, ali na pismu nije pisalo ništa.</i></p> <p><u>Najava</u></p> <p>Danas ćemo čitati tekst Tajanstveno pismo autorice Dubravke Maleš.</p> <p>Nakon pročitaneog teksta slijede pitanja: <i>Zašto se ova priča zove upravo Tajanstveno pismo? Koji se likovi spominju u tekstu? Tko je pronašao pismo? Gdje ga je pronašao? Zašto je Filip zaključio da je pismo zanimljivo? Kome je pismo bilo namijenjeno? Jesu li sva djeca bila za to da se pismo otvori? Tko je bio protiv? Zašto su bili protiv? Što je Petra željela da djeca naprave s pismom? Što je pismu sve nedostajalo? Je li to pismo moguće dostaviti? Kako pišemo pismo? Koji su njegovi dijelovi?</i></p>		<p>Metoda demonstracije</p> <p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda rada na tekstu</p> <p>Individualni rad</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>Upoznati se s učenicima i stvoriti ugodnu radnu atmosferu.</p> <p>Zainteresirati učenike za daljnji tijek sata.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.1. OŠ. HJ. A.4.2. OŠ. HJ. B.4.1.</p>

	<p><i>Kada biste vi pronašli ovakvo pismo, što biste napravili? Biste li otvorili pismo ili ne biste?</i></p> <p><i>Otvorite svoje bilježnice i napišite naslov Tajanstveno pismo.</i></p> <p><i>Kakva je ovo vrsta teksta? Učenici u bilježnice pišu natuknicu „priča“.</i></p>		
<p>Didaktička ponuda</p> <p>IMPROVIZACIJA RASPRAVE</p> <p>ANĐEO I VRAŽIĆ</p> <p>IMPROVIZACIJA</p>	<p>Učiteljica najavljuje učenicima da danas organizira raspravu. Raspravljat će se o tome jesu li djeca trebala otvoriti pismo ili nisu.</p> <p>Učenici su podijeljeni u dvije skupine, a učiteljica je voditelj rasprave.</p> <p>Učenici iz vrećice izvlače plavi i crveni papirić te se na taj način dijele na dvije skupine. Plava skupina- treba otvoriti pismo, a crvena skupina zagovara da se pismo ne otvara.</p> <p>Skupina ima najprije nekoliko minuta kako bi osmislila i zapisala argumente za i protiv otvaranja pisma.</p> <p>Svaka skupina iznosi svoje argumente zašto likovi ne bi ili bi trebali otvoriti pronađeno pismo.</p> <p>Nekoliko učenika sjeda na stolac dok s njegove lijeve i desne strane nalaze anđeo i vražić. Svatko nagovara učenika na svoju stranu (otvoriti ili ne otvoriti pismo). Učenik na stolici se prema argumentima opredjeljuje na određenu stranu.</p> <p>Koji je lik bio uvjerljiviji, tko je davao više argumenata?</p> <p>Učiteljica dijeli učenike u 4 skupine. Svaka skupina treba improvizacijom pronaći rješenje kako oni uspjeti pronaći Maju Majić da su oni pronašli to pismo.</p> <p>Učenici sjedaju na svoje mjesto, a učiteljica učenicima čita pismo Maje Majić. Pismo se analizira, koji su njegovi dijelovi (pozdrav na početku pisma, važno je pravopisno točno i smisljeno pisati, imati</p>	<p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Rad u skupini</p> <p>Metoda demonstracije</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Rad u skupinama</p> <p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Metoda demonstracije</p> <p>Metoda razgovora</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Metoda demonstracije</p>	<p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.2.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.4.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.2.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.4.</p> <p>OŠ. HJ. A.4.1.</p> <p>OŠ. HJ. B.4.4.</p>

	uredan rukopis, pozdraviti na kraju sata i potpisati se. Učenicima prikazujem pismo Maje Majić na prezentaciji.		
Istraživački rad	<i>Učenici pišu pismo Maji Majić, predstavljaju sebe, svoj razred, učiteljicu.</i>	Metoda pisanja Rad u skupinama	OŠ. HJ. A.4.4. OŠ. HJ. B.4.4.
Objavlivanje rezultata	Učenici čitaju svoja pisma koja su osmislili. Učiteljica provjerava imaju li sva pisma sve potrebne informacije potrebne za formu pisma.	Metoda razgovora Metoda demonstracije	OŠ. HJ. A.4.1. OŠ. HJ. B.4.1.
Vrednovanje DIJAGONALA STAVOVA	Učenicima u razredu povlačim dijagonalu. Učenicima navodim određene tvrdnje, a oni ovisno o njihovom stavu zauzimaju svoje mjesto lijevo od dijagonale (ukoliko se slažu), desno od dijagonale (ukoliko se ne slažu) i na dijagonali (ako su neodlučni). Tvrdnje: <i>Današnji sati hrvatskoga jezika bili su mi zanimljivi. Razumio/razumjela sam radnju teksta Tajanstveno pismo.. Danas sam na satu hrvatskoga jezika bio/bila aktivniji/aktivnija nego inače. Svidjele su mi se dramske tehnike u nastavi hrvatskoga jezika. Volio/voljela bih više sati hrvatskoga jezika odrađenih na ovakav način.</i>	Metoda razgovora Frontalni rad	OŠ. HJ.A.4.1

Dramske tehnike i njihovi opisi korištene na satima Hrvatskoga jezika

Pantomima - dramska tehnika koja se odvija bez proizvodnje zvukova i riječi. Sudionici se izražavaju pokretima tijela. Kao dramska tehnika, pantomima se često upotrebljava kada sudjeluje cijela grupa sudionika. Često je ova dramska tehnika korištena kao jedna od uvodnih aktivnosti pri ulascima u određenu ulogu.

Istovremeni rad manjih grupa u ulozi - sudionici rade u više grupa koje dobivaju drugačije uloge. Svaka od grupa funkcionira samostalno.

Žive slike - od sudionika dramskog procesa traži se da „zamrznu“ radnju na određenu temu koju zadaje voditelj. Živim se slikama mogu prikazivati odnosi među ljudima, određeni konkretni trenuci, biografije likova itd. Često se koriste kao uvod radi promišljanja o zadanom zadatku. Traže mnogo razmišljanja i koncentracije, ali nisu glumački zahtjevne.

Pripremljena improvizacija - kada voditelj objasni temu improvizacije, grupa sudionika priprema scenski prikaz. Često, kada jedna grupa improvizira, ostale grupe gledaju scenski prikaz. Što će grupa improvizirati može biti više ili manje zadano, ovisno o razlogu i trenutku izvođenja same improvizacije.

Na ovaj ili onaj način - ova dramska tehnika opisuje već pripremljenu improvizaciju s definiranim ciljem razvijanja radnje. Sudionici ovom tehnikom prikazuju moguća rješenja situacija, odnosno razvoj dramske priče.

Vruća stolica- Ovo je dramska tehnika pri kojoj lik iz dramske priče sjeda za tzv. „vruću stolicu“ dok ostali sudionici dramskog postupka postavljaju pitanja na koja žele saznati odgovor.

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)